

336 Lib. II. Cap. VI. De interna
zonca, ut perficiuntur sunt, qui nobis faciunt
injuriam, ut jure id facere, ut plerumque
& iniquissima bella gerentes iustissimas sibi
habere belli causas videantur; hinc male
mihi consilium est; si securitatem meam
in aliorum conscientia positam haberem.
Firmum itaque manet auctoris argumentum,
quod §. 8. proposuit: si praeferatur
tum civilem, &c.

C A P U T . V I .

De interna Civitatum structura.

S. I.

Non hic agimus de urbibus condon-
dis, id enim ad architecturam per-
tinet, sed de interna rerum publicarum
structura, id est, quid fieri oporteat, ut
multitudine hominum coalefcat in rem pu-
blicam. Agitur itaque 1) de confectione
hominum, qui in rem publicam coalescent,
§. 1. 6. 2) de modo, quo coalescent, §. 7. 9.
3) de effectu hujus confectionis, vel jure,
quod inde nascitur, §. 10. 4) de forma ci-
vitarum, §. 11. 13. 5) de origine corruptio-
dem, §. 14.

Quod ad primum attinet, distincte de-
monstrat auctor, necessariam esse 1) con-
junctionem vel confectionem hominum, §. 1.
2) conjunctionem multorum, §. 2. 3) con-
junctionem inter se conficiens, §. 3.
4) conjunctionem vinculo quodam insepara-
bili conexorum, §. 4.

Debet esse conjunctio hominum, qualis
enim

Civitatum structura. 337

enim finis, talia media, finis sicut securitas; ergo medium debuit esse ad hunc finem consequendum sufficiens; sufficiens autem nullum sicut praeter conjunctionem homi-
num, homines ergo conjungi oportuit.
Minorem probat auctor, comparando hoc
medium cum aliis, que securitatem homi-
nibus singulis & solitariis praetare posse
videbantur: talia sunt 1) loca natura mu-
nita, ut in illis habitent; & sane olim ho-
mines excavavunt petras & scopulos inac-
cessos, ut ibi uti ab hostibus cum rebus
suis delitescerent, qualibus cavernis tota
Iudea plena est. Sed a) nullus locus tam
munitus, qui vi & fraude capi non possit,
b) unus & ibi aduersus multis se defen-
dere nequit, c) si hostes rem pertinaciter
gerant, sane & sit ibi etie pereundum, ut
& sciamus, d) non meliore esse hominis
ibi latitantis conditionem, quam captivi,
2) arma; a) sed quid arma etiam effica-
cissima, nisi sint, qui iis utantur, b) unius
arma aduersus multis parum efficient, c)
quid si arma uero corrumpantr? 3) belluz
& bruta animantia; fuerit fasa, qui corum
ope uterentur, Hispani canibus ubi adver-
sus Americanos; & notum est, Ori-
entales & Africanos & olim & hodie ele-
phantos in bellum tanquam commilito-
nes educere; sed a) bruta regenda sunt
ab hominibus, b) cœco impetu ferun-
tur in hostes sine consilio & prudentia, ac
proinde eorum vis facile eluditur, c) an-
ceps est eorum auxilium, ut facile suis plus
detrimenti inferant, quam salutis. Carthagin-
ien-

358 Lib. II. Cap. VI. De iustitia
nientes id suo modo experti. LIVIUS. His.
XXX, 18.

S. II.

Conjungi oportet multos, nam 1) ci-
vitates constituantur aduersus vim, vim
multorum pauci repellere nequeunt, ergo
multi conjungi debent; 2) non modo opus
est communibus viribus, verum etiam ner-
vo rerum gerendarum, adeoque pecunia
& commeatu; hęc pauci conferre neque-
unt, opus est ergo coniunctione multo-
rum; 3) fortuna belli & violenta defen-
sionis lubrica est, adeoque & qui iustissi-
man caußam habet, succumbere potest;
si ergo pauci seneſt succubuerint, nulla spes
salutis efficit reliqua; ergo multitudine opus
est, ut re ſenac male geſta, novus exercitus
pariri queat. Jam multitudio quidem
illa definiiri nequit; at recte tamen PLATO,
de legib. libr. V. tantam esse oportere mul-
titudinem ferit, ut vicinos injuriam fa-
cientes repellere possit, ergo felix res pu-
blica, cuius vires singulis vicini, si non
superiores, faltin pares sint. Hinc dixi-
mus, aucta vicinorum potentia, augen-
ſolete res publicas, si tamen aliquando,
ut & minores res publicae a vi omni-
tate sint & fatis potentes, a) ob provin-
cias, e. g. Helvetia, Belgium; b) ob
vicinorum emulacionem; sic Palmyra
urbs libertatem diutissime retinuit ob
emulacionem Romanorum & Partho-
rum. Vid. PLIN. Histor. nat. IV, 25. Sic
& hodie Hamburgum libertatem suam tue-
tur.

S. III.

Civitatum ſtructura. 359
S. III.

Facile patet, eos, qui hoc modo con-
jugantur, debere conſentire; a) debent
enim unire vires, quod ſperari non potest
a diſſentientibus; b) potius impedimentoo
ſibi invicem foret turba multorum fecum
ipſa diſſentiens; c) ubicumque reſiſtere
volunt multis, debent unum cumdemque
ſibi propositum habere finem, iſideque
uti mediū; hęc dum faciunt, inter eos
est conſensus; inter multos ergo, ex qui-
bus conſtat res publica, debet eſſe conſensus,
conſensus enim debet eſſe in finem,
qui non alijs eſt, quam ſecuritas commu-
nis; conſensus etiam in medium, quod
eft uino virium. In hęc ſi multitudo qua-
dam conſentit, vera eſt res publica, vel
civitas: hinc facile ſolviſtur quæſtio, an
inter apes & formicas ſit simulacrum rei pu-
blicæ? Edidit Anglus anonymous rem publi-
can feminatæ, in quo libello Anglia re-
gnū ſub Elisabetha reginæ comparavit
et cœtu apum, & ſane apes habent deinceps
vel reginam ſuam, quale quid in formicis
non deprehenditur, illa viva, ſalva eſt ea-
rum res publica, ea pereunte, ſocietas di-
ſolviſtur. Sed tamen ne umbras quidem rei
publicæ hic videmus; finis enim, (ſi et-
iam propter finem conſociari diſi poſſent,
quod de brutis omnia ex impetu naturali
agentibus dici nequit), non eſt iniuxta ſe-
curitas, fed alimentorum per hiemem ſuf-
ficiencia, nec vires uniuers ad defenſio-
nem, fed ad communies operas in conge-
rendis aliumentis. Obſeruat quidem VARRO,

de re rusticis, illi, 16, aliquando in uno alveario esse regulos trium generum, nigros, rubros, varios, ac inde oriri seditiones maxime a nigris, qui seditionis sunt, & aut fugant reliquos, aut fugantur; sed haec quidem vis magis domestica est, quam civilis. Ut paucis dicamus, regina haec est veluti materfamilias, non regina.

§. IV.

Quæritur, quomodo consensus iste inter tot homines obtineatur? Id est, quodnam sit commune illud vinculum, quod multitudinem tam diverorum ingeniorum continet? Hic observandum, inter multis consensum esse posse non nisi dupliceiter, a) per confipitationem, ut omnes & singuli ex illa multitudine idem velint; per subjectionem vel submissionem, ut omnes se submittant unius voluntati, ejusque voluntatem pro voluntate totius cœtus agnoscant. Prius sperari vix potest, 1) ob diversitatem ingeniorum, quot enim capita, tot sensus, quod uni placet, alteri displaceat, cumque sine subjectione omnes inter se sint aequales, nemo poterit jure pretendere, ut sua sententia præferatur sententiis aliorum, adeoque non poterit non gliscere discordia; 2) ob hebetudinem, pauci de mediis eligendis judicandi facultate instructi sunt; 3) ob pertinaciam in sententiis etiam absurdissimis defendendis; 4) ob averrationem naturalem ab iis, que ad commune commodum pertinent, viatum enim hominis primarium est philautia, philautia proprium tantum commodum ob

ob oculos habet. Sane si imminente hoste in singulorum civium arbitrio possum effet, an conseruanda sint tributa, an juvenus delectui nomen dare debeat, quam pauci in id confessuri essent? Cum itaque prior modus per confipitationem sperandus non sit, eligendus est posterior per subjectionem, adeoque est alter. Multitudo coalescere in civitatem vel tempublicam potest, si tota multitudo voluntates suas voluntati unius vel personæ vel collegii submittat; ex quo fluit axioma politicum primarium: non esse tempublicam, ubi non unius imperii, reliqui omnes pacane, alias enim non esset conjunctio multorum contentientium.

§. V. VI.

Ex eo vero facile patet, quodnam sit vinculum illud commune, quo tota ista multitudo continetur: est illud triplex, 1) una voluntas, eaque per submissionem adeo ut quidquid summus imperans agit ac decenit, tota ergo respublica videatur; hoc etiam sit, ut imperantium facta toti genti in vulgari sermone, tribuamus: 2) unio virtutum; hisce a) jus indicendi tributa, b) habendi delectus adversus hostem, c) dominium eminens in casu necessitatis, omnia enim haec necessaria sunt, si finis obtineri debet, nempe securitas, 3) potestas puniendi; cum enim a) & unio voluntatum seu subjectio minus ad palatum sit hominibus, & unio virtutum plerisque molestissima, ea non diuturna futura esset, nisi esset medium coercendi &c

363 Lib. II. Cap. VI. De interna
animadvertisendi in eos, qui tenua mordent
b) securitatem anhelamus non modo ex-
ternam, sed internam quoque, interna au-
tem securitas sine potestate puniendi obti-
neri nequit; eleganter HORATIUS, Satir. II,
7, 73, 74.

sotto periculum
Jam uaga profiles frans natura re-
moris.

Ette autem hoc vincula unionis inter ci-
vies unius reipublicæ, vel ex eo pater,
quod uno ex his sublato statim dissolvitur
reipublicæ, e. g. si duo essent Reges unius
reipublicæ inter se discordantes ac viribus
æquales, ita ut neuter alterius partis sub-
ditos immorigeros coercere posset, non
republica una amplius esset, sed duæ re-
publicæ male temperataz, quod in Polonia
futurum esset certissimum, nisi alteruter Rex succumbet. Itaque ratiocinamus:
quibus ruptis reipublica dissolvitur, illa
sunt vincula, quibus reipublica contine-
tur: ruptis his tribus nexus reipublica
dissolvitur; ergo triplex hic nexus est vi-
culum reipublicæ.

S. VII.

Jam de modo, quo homines coalescant:
primum in rempublicam auctor civitatis
constitutas ait per duo pacta & unum de-
cretum. Proponemus itaque ejus senten-
tiæ, ac deinde, quid ei alii obviant,
dicimus; 1) pactum ex auctoris mente in
eo constitit, quod multitudo hominum in
statu naturali vivens inter se convenit, se
in statu civili viciatur, adeoque condiu-
tam

Civitatum structura. 363

tan reipublicam. Cum enim in statu na-
turali omnes homines sint æquales & li-
bertrimi, in eorum voluntate ac arbitrio
positum fuisse oportet, an se subjicere vel-
lent alterius imperio, opus ergo fuit com-
muni consensu, adeoque pacto de consti-
tuenda republica: ex quo colligitur 1) pa-
ctum hoc esse libertimi arbitrii, adeoque
2) eum, qui non consenserit, extra hunc
eorum manere, 3) potuisse hoc pactum
ab aliis pure initi, ab aliis sub condicio-
ne, e. g. si talis reipublicæ forma, e. gr.
democratia, constitutatur.

S. VIII.

Postea opus est *decreto*, quo previa matu-
ra deliberatione ad liquidum perducant novi-
cives, quam reipublica formam pre reli-
quis eligere velint; an monarchice, an
aristocratice, an democratice imperari ma-
lin, an aliquas harum formarum commi-
scere. Huic decreto 1) subjicere se de-
buerunt omnes, si maxima pars consenserit,
quia qui pure consenserunt in rempu-
blicam, eventualiter etiam consenserunt in
formam aliquam reipublicæ; 2) quia in
deliberationibus hujusmodi inter partes plu-
rima suffragia valent; 3) qui tamen priori
pacto tantum sub conditione acceperunt,
si talis reipublica forma constitucatur, ii
procul dubio non tenentur, si alia forma
quam ipsis placuerit, electa sit.

S. IX.

Denique sequitur *alterum pactum*; cum
enim semel convenient, le coituros in unam

civitatem, certa ciuitat placuerit reipublica forma, sene & elecio fieri debet eorum, quorum se subjiciant voluntati, id est, imperantiam, & in monarchia quidem unius sive Regis, sive Principis; nomina enim sunt adiaphora) in aristocratia procerum, senatorum, optimatum; in democratia cesare dixeris hanc electionem, quia totus populus imperet; at hic quoque opus est magistratibus, qui secundum leges praeiuste reipublica, negotia quotidiana expediant, iudicium administrant, &c. inter populum vero eligentem & electos intercedit patrum, nam 1.) eligentes se illorum voluntati submittunt, sive pure, sive sub conditione: unde imperia libera alia, alia adstricta; 2.) iudem promittunt unionem virium, & imperantibus concedunt facultatem puniendi; 3.) electi contra se obligant ad id, ut potestate sua ad salutem & securitatem reipublice externam & internam servandam utantur, quod CICERO eleganter hac lege complectitur: *populi salsus supraea lex esto.* Ergo duobus pacis his & uno decreto perfectis, perfectam quoque reipublicam esse auctor exsilitat, cui ea in re aliis viri doctissimi suffragantur. At intercedit hic non modo Horatius, sed & TITIUS, qui hanc doctrinam auctoris plane exagitans; nam 1.) fabulam sapere aijunt hunc populi liberi conventionem, hancque pacis, & decretum, nec ex historia facti veritatem posse demonstrari; 2.) respublicas plerasque per vim constitutas; ubi vis dominatur, rem non redire ad oppresio-

rum

rum consensum, sed eos cogi ad subiectio-
nem; 3.) quotidianis rebus publicis novos ac-
cedere cives, quibuscum pacta separatis
intiri ab imperantibus dici non posse. Sed
quod ad 1.) attinet, falsum est, ex historia
hoc demonstrari non posse, ita enim consti-
tutam esse Romanam templicam, pra-
clare docuit DIOTYS. HALICARN. libr. II. ad
2.) auctor loquitur de rebus publicis, quas
populi liberi, non oppressi constituerunt;
sed posito per vim plerasque constitutas, &
hic pacta eadem & decretum adiuvat, quam-
vis consensus vi & metu extortus sit, e. g.
Turce oppresserunt Graecos, hi denum se
subjecerunt, ergo consenserunt in eorum
imperium, decreverunt, se Turcarum Sul-
tano parturos, paci sibi sunt imperium
Turicum, ipsi fidem & obsequium promi-
serunt, nam nisi in hac omnia consenserint,
non posserunt arma, sed ad extremum us-
que halitum libertatem defendissent; 3.) au-
tor loquitur de constituenta republica,
non de ejus conservatione; praterea & qui
de novo accedunt cives, omnia priora pa-
cta probant, adeoque in illa consentiunt,
alias enim non accederent illi reipublica.
Hinc solidam est hac PUFENDORFFI doctri-
na, nec quidquam est, quod illi cum ra-
tione obverti possit.

§. X.

Constituta hoc modo ciuitatis jura in
eo consistunt: 1.) quod tota reipublica
consideretur tamquam una persona mora-
lis, ubi enim una est voluntas, ibi una
persona, ac proinde tamquam persona

Q. 3. con-

contrahit, adquirit, delinquit, puniatur, si superiorum habet; 2) quod quid imperans agit, toni imputetur reipublice, quid quid delitare Reges, plectuntur archivi, quod tamen limitandum, si tamquam imperante agit, in his enim foliis voluntatem suam submiserat ejus voluntati; hinc facta subditorum sibi bella, pax, foedera, quae ab imperante inita: at populo non imputant facta principis privata, ex g. homicidia, adulteria, &c. 3) quod civitas habet sua jura maiestatis, regalia, bona communia. Qui enim consentiunt in finem, consenserunt in media, populus ergo, qui consensit in id, ut imperans securitatem internam & externam tueatur, consensit etiam, ut habeat jus leges rendi, judicandi, belli gerendi, foedera pangendi, ergo & jura maiestatis. Item si populus consensit in unionem virium, consensit etiam, ut respublica habeat bona ac aerarium suum; jam inde auctor voluit definitionem civitatis vel reipublica, sed quae admodum male ei cef sit. *Civitas* ei est persona moralis composta, cuius voluntas ex plurim pactis implicata & unita pro voluntate omnium habetur, ut singulorum viribus & facultatibus ad pacem & securitatem communem ut possit. Sed si demas vocabulum unicum: *moralis*, vere est haec definitio non civitatis vel reipublice, sed imperantis, veluti principis. Incaute auctor secutus est honestum, cuius tamen principia ipse recenerat, is enim imperantem putat esse

rem.

republicanum, solum illum active, hanc passim habere, illum esse personam, hanc veluti equum vel currum, quo persona illa vehatur. Quod principium cum sit perfluentissimum, mirum sane est, auctorema retinuisse definitionem ex illo profectam. Rectius ergo definias, *republicam vel civitatem* est societatem multorum hominum, qui omnes voluntatem suam ac vires imperanti submiserunt ad pacem & communem securitatem eo facilius & certius obtainendam.

§. XI.

Hinc facile patet, quid sit *forma reipublica* vel *civitatis*? Diximus, in republica esse debere unam voluntatem, eamque obtineri tantum per submissionem. Submis sit autem multitudo voluntatem suam vel uni homini, vel pluribus, vel omnibus in ea republica, quartum non datur: si uni, emergit monarchia, qualis in populis orientalibus & Africanis plerisque, item in Hispania, Gallia, Dania, animadvertisimus; si pluribus, nascitur aristocratio, qualis Venetiis, Genuz; si omnibus in ea republica, tunc prodit democratio, qualis olim Athenis, & hodie in quibuldam civitatibus liberis. Plures dari forme simplices non possunt, quamvis haec forme simplices diversimode misceri possint, & tunc varie prodeant forme rerumpublicarum mixtae, quas & irregulares vocant. Sic si Principi jungitur Senatus, cuius arbitratu omnia agenda, respublica ex monarchia & aristocratio est composita, qua-

Q. 4

Item

lem in Germania & Polonia animadver-
timus : si Princeps & Senatum ex optimis-
tibus , & comitiis ex plebe collecta con-
fultare tenetur , mixta est ex omnibus for-
mis , qualis Anglicana , & hodie Svecica .
Penes quoecumque ergo est totius illius
magni corporis voluntas , ii , five unus ,
five plures , five omnes , vocantur imperan-
tes vel suprema potestas .

§. XII.

Jam cum unam esse oporteat totius re-
publicae voluntatem , illam quidem facile
observamus in monarchia , paullo diffi-
cilius in aristocracia , difficultime in demo-
cratia . In aristocracia , rōrum collegium
imperat , in democracia rōpus populus ;
rēta multitudine raro conspirat in unum ,
& cum in collegio aut comitiis omnes sint
æquales , vix sperari poterit consensus ,
adeoque una voluntas , sed res publica utro-
bique consensum obtinere per pluralitatem
suffragiorum , plurium sententiaz vincunt
sententias paucorum ; necessarium hoc est ,
ubi enim omnes suffragantes sunt æqua-
les , ibi nemo de alterius sententia potest
judicare , siue melior , an deterior ; ubi
nemo judicare potest , numerandas sunt senten-
tia , non ponderandæ . Hoc etiam ubi
que obtinet in rebus publicis bene con-
stitutis , ubi vel viva voce dantur suffra-
gia , e. g. in Germania , Anglia , vel ta-
cite , e. g. Venetii per globos aureos &
argenteos , ac proinde hoc imperfectionem
arguit res publica , si nihil potest concludi
sive omnium consensu , veluti in Polonia .

De

De democratis adhuc objici posset , in ea
non esse differenciam inter imperantes & ci-
ties , quia imperantes simul sint subditi ,
subditi simul imperantes ? Sed resp. id ve-
rum tantum esse diverso respectu , in sensu
diviso , non coniuncto , nam omnes ci-
ties Athenienses coniunctim sumti erant
imperantes , totus enim populus ferebat le-
ges in comitiis ; singuli Athenienses erant
cives vel subditi , quia se subjictere illis
legibus cogebantur .

§. XIII.

Reliqui vocantur *cives* , illicet vel *cri-
taris* , qui in hac civitate nati , vel *adscri-
pti* , qui illi de novo acceperunt . An
vero velit novos adscribere res publica ,
in ejus arbitrio possum est ; hinc in Polo-
nia jus indigenatus , in Gallia & Britannia
jus nationis nemini extranco competit , nisi
illud a republica impearatur . Rechte etiam
obseruavit Grotius , cives esse vel *perpe-
tuos* , qui sedent fixam habent in republica
aliqua , vel *temporarios* , qui sine consilio
domicilium ibi constitueri in republica
aliqua ad tempus vivunt , e. g. qui studio-
rum vel peregrinationis vel mercature causa
alicubi morantur ; hi quidem non trauen-
tur privilegiis ciuium , (nisi specialiter con-
cessis , e. g. studiosi) sed subiiciuntur ta-
men legibus , quia dum in aliena republi-
ca vivere non dubitant , illius legibus &
institutis sponte se subiectissime conientur , ac
proinde etiam puniuntur ex iis legibus , si
ibi peccent .

Q. 5

§. XIV.

S. XIV.

Supereft ultima quæfio, an majestas sit a Deo? de ea enim maxima ſemper fuit controverſia ob uſum hujus doctriñæ, quia nimisrum ideo magna fuit nata discordia inter imperium & facerdotium. Hoc enim inde colligebant Pontifices Romani tamquam Dei & Christi in his terris vicarii eſſe, preficere imperantes, coldem certis pacis obſtringere, deponere, ſubditos a facramento fidelitatis abſolvere. Hinc in multis regni publico comitiorum decreto cautum eſt, ut ſtatuaruſ quidem majestas a Deo eſſe, ut inde concludatur ab omnibus, nemini præter Deum in imperantes quidquam juris eſſe. Plura eam in rem ex hilleria collegit THOMASIUſ in libello cle- gandifſimo, cuius scopum non omnes per- ſpicunt, de hiſtoria contentiūm inter fa- ceroſium & imperium, Hala 1722. Res ipſa facilis eſt; in ſcriptura ſacra utrumque di- citur, Rom. XIII, 1. 1. Petr. II, 13. ibi Pa- trias in exemplum adducit non modo ma- gistratus, verum etiam iſipm Imperatorem tunc regnante. Utrumque verum eſt, majestas eſt divina ordinatio, ratione pri- moe originis; homines introduxere impe- ria, pacta ipſa iniere homines, ii & ho- dienup imperantes eligunt & creant, ubi populo jux creandi & eligendi eſt, adeo- que etenue recte vocatur ordinatio hu- mana. At idem imperium eſt a Deo, quia Deus hypothetice vult, ut imperio pare- mus, adeoque imperium approbat, con- ſerat.

ſervat, ſpeciali providentia quofdam ad ea provehit, rebelles odio habet, punit. Corruptum enim genus humanum cum ſu- lifere ſine imperio & rebus publicis non potuifet. Deus omnino providentia ſua ita diſpofuit omnia, ut homines oportet de rebus publicis & civitatibus conſtru- de cogitate, & etenue recte vocatur di- vine. Vid. FRAVENDORFIUſ Diff. de divina majestatis origine, Lips. 1687.

CAPUT VII.

De Partibus Summi Imperii.

S. I.

PER partes hic non intelligimus integran- tes, eas enim jam vidimus eſſe impe- rantes & ſubditos, ſed jura majestatis, quibus ſele exerſit ſummuſ Imperium vel majestas, de quibus ZIEGLERI opus pulcher- rimuſ de iuriis majestatis. Vulgo etiam vocantur regalia, ſed hoc vocabulum ma- gis feudale eſt; quemadmodum ergo ma- jestas eſt complexus omnium iurium fu- preme potestati in republica & extra eam competentium: ita jura illa, qua comple- tiuit majestas, jura majestatis vocantur. Dividebant vulgo illa regalia, (nam haec promiſe accepabant pro iuribus ma- jestatis) in maiora, qua ad Imperium per- tinebant, ac proinde eſſent incomunica- bi-

bilia, e. g. jus belli, pacis, foederum; & minora, que tantum ad quantum & scilicet utilitatem comparata, ac proinde communicabilia essent, e. g. jus metallifodinarum, venandi, &c. Rectius dividuntur a THOMAS in *Jurisprud. divin.* III, 6. 142. in *immanentia & transiensia*: illa summus imperans exercet erga cives, e. g. jus leges ferendi, judicandi, tributa imponendi; his utitur erga exteris, e. g. jus legatos mittendi, foederum, bellis ac pacis, & hoc ordine etiam tractanda fuissest haec materia ab auctore. Jam vero 1) enumerat *jura maiestatis praeципua* promiscue §. 2., 8. 2) eadem *inseparabiliter inter se connexa* esse demonstrat §. 9. Antequam vero videamus illa iura, de principio cogitandum est, quod facile & sine civitatum vel rerum publicarum erimus: is est securitas interna & externa, seu supra demonstravimus; hinc principium: *sine quisib[us]que iuribus imperantes haec finem obtinere non possunt, ex omnibus illis compescunt, qui enim vult finem, vulnus etiam media.* Quemadmodum ergo supra ex fine societatum coniugalium, paterna, herilis ostendimus, quanta sit parentum, maricorum, dominorum potestas: ita & hic, quanta sit imperantium potestas, ex fine superiorum judicandum est.

§. II.

Jam ergo ad priorem capituli partem, in qua auctor praecipua *jura maiestatis* referens: in his primum occupat locum *jus leges ferendi*, id est, jus summi imperantis praescribendi subditi subcepta generalia, ad quorum normam actiones suas componeant.

tant. Competere vero hoc jus imperantibus, adeoque vere esse jus maiestatis, & quidem praecepum, inde demonstratur, quod 1) in republica unam voluntatem esse oportet, & quidem per subjectionem: si ergo civitates se subjecerunt voluntati imperantium, hujus est, illam declarare, adeoque leges ferre; 2) inter affectiones summi Imperii est, quod cives desierint in libertate naturali vivere, nec tamen ut servi & inassicia essent, sed ut hanc servitutem a se avertuncarent, ergo interest civium scire, in quantum libertas sua vel salva vel restricta sit, id illos leges doce-re debent. Falsum itaque esse appetet, quod de praeceps populis narrant TACIT. *Annal.* M. 26. DION. HALIC. X, init. illas nullas leges habuisse, quo sine provocant ad Homerum, qui nusquam legem meminerit: nam 1) ne per momentum quidem subsistere posset respublica sine legibus, & 2) ludunt terminis. Leges non habebant, quales postea habebant Graci & Romani populi suffragii latas, habebant tamen impetrantibus edicta, quibus regerentur, quid vero haec aliud quam leges. Eleganter IUSTINUS I, 1. *populus nullis legibus remebatur, arbitrio principum pro legibus erant;* quibus fere similia sunt, quae de Romanis memorie prodidit POMPONIUS L. 2. S. 2. *D. orig. iur.* Ceterum cum supra viderimus, pacem intercedere inter imperantes & cives, quousque omnia vel suo arbitrio agere desbeat, vel aliorum consilio: facile animadver-simus, cur non in omnibus rebus publicis

imperans leges privative & solus ferat, sed suffragii populi vel ordinum, & cur lex in Z. i. & z. D. de legib. dicatur communis reipublicae sponsio.

§. III.

Proximum jus majestatis est *potestas poenarum infligendi immingeris*. Hoc jus 1) ex superiori jure fluit, pars enim legum est sanctio poenalis; 2) ipsa natura hominis id exigit, quippe que nititur in vetitum, nisi in malo quodam imminentem cohibeatur. HORATIUS, Satir. 11, 7, 73, 74.

solle periculum
Inimicorum proficit frenis natura re-
metit;

3) finis reipublicæ est securitas interna, qua sine poena non obtineretur. Quid vero *pœna*? GROTIUS definit, esse malum passionis, quod infligitur ob malum actionis; sed falsa est hac definitio: nam 1) ea etiam cadit in vindictam privatam, quis vero eam poenam dixerit? 2) inde sequitur, æqualem ab æquali, quia superiorum ab inferioribus puniri posse, e. g. Regem malum a subditis, id quod absurdum; addendum ergo definitioni, *pœnam* esse malum passionis, quod infligitur ob malum actionis a superiori. Hinc regula; 1) tantam debere esse poenam, ut homines abstineantur a male agendo, adeoque 2) crescentibus delictis poenas etiam crecere. Id quod observandum contra eos, qui ex gr. poenam furti capitalem iniquam statuant, quia nec proportio sit inter deli-

ctum

etum & poenam, nec Deus hanc poenam sanxerit.

§. IV.

Tertium jus majestatis est *potestas judiciaria*, qua denuo ex superioribus fluit: nam homines cum teneantur actiones ad leges instituere, qualis semper incidet, an civium actiones legibus sim conformes, nec ne? id judicis institutis definitum est. Hinc VELLEI PATERC. 11, 80. reges iustitiae frumenta cauila constitutos testatur, ut data legibus vi, judicii austерitate, cultus agris, sacris honos, securitas hominibus, certa rerum suarum possesso cuique constaret. Hinc imperantes Hebraeorum ante Reges dicti judices, seu pater ex libro *judiciorum*. Est ergo *judicium* actus superioris, quo comparsa lege & actione civium definit, quem effectum actio habere debeat. Cum vero leges ferantur vel de rebus privatis, e. g. de meo & tuo, vel de publica securitate: consequens est, ut & judicia sint vel *privata*, vel *publica*. In illis tantum agitur de meo & tuo, & effectus est restituere, dare, facere, vel non restituerre, non dare, non facere; in his agitur de violata securitate publica, adeoque effectus est poena vel absolutio a poena. Hinc judicare olim pricipuus fuit suminorum imperantium occupatio, cum adiuc minora essent imperia, crescentibus his, aliis quidem eligenda fuit judiciaria potestas, sed ita, ut Princeps vel imperans sibi reservaret supremam appellationem; hinc alia maxima judiciorum differentia in prima & secunda

376 Lib. II. Cap. VII. De Partibus
de iustitia judicis, quorum illa coram
inferiori judice, hac coram Principe tra-
ctantur.

§. V.

Proximum est *ius belli ac foederum*; bel-
lum vel ideo multis viis est juri naturae
repugnare, quod 1) Deus vellit pacem,
ergo velle non posset bellum; 2) quod il-
lud cum clade & strage humani generis
conjunctionem sit; 3) quod Christiana chari-
tati, patientie, mansuetudini plane repug-
net. ERASMUS in *militia Christiana*. Sed non
posse non hoc jus majestatis Principi com-
petere, facile patet, 1) quia hoc requirit
finis reipublicæ, securitas, ea in statu na-
turali non potest obtineri iudicis, ergo ar-
mis; 2) quia ubi offensio iniusta dari pot-
est, ibi & concedendum est, justam esse
defensionem; 3) quia ipse Deus rempubli-
cam suam sanctissimam non carere posse bel-
lo vidit, ac proinde leges de bello præscri-
psit, bella geri iussit, bellantibus auxilio
adsuicit; 4) Christus nihil mutavit circa po-
litias; Joannes Baptista milites admisit ad
baptismum, Christus ipse laudavit centurio-
nem a fide, quemadmodum & Centurio sub
cruce, & Cornelius centurio Christo dede-
runt nomen, nec ideo militia nuntium mit-
tere iussi; 5) quia primi Christiani, qui
se ab omni, quod vel speciem improbitatis
præ se ferret, sedulo abstinerunt, ta-
men militarunt, adeo, ut legiones pene
totæ essent Christiani. TERTULL. *Apologet.*
& *ad nationes*. Ad objectiones responderetur,
1) Deum velle pacem absolute, velle ta-

men

Summi Imperii. 377
men & bellum hypothetice, si nempe aliter
salutem habere non licet, ita vult & homi-
num salutem; damnari etiam vult impios;
2) bellum est omnino medium imperfectum
ut omnes res humanæ, at necessarium ta-
men; quodnam est institutum humanum ab
eiusmodi imperfectionibus immune & ipsa
judicia clade sape innocentum conjuncta;
& quis tamen ideo judicis rejiceret; 3) Christia-
nus charitati, patientie, & manue-
tudini repugnat, bello injusto alios oppri-
mere, sed non oppresuris alii armis resi-
stere, quia proximus amandus tamquam nos
ipsi. Jam cum *ius belli* habeat Princeps:
sequitur a) ut possit milites cogere, quod
vocant *ius delictus habendi*; b) ut possit ur-
bes & loca opportuna munire, quod vocant
ius armandæ & praefidæ; c) ut possit mili-
tibus assignare astiva & hyberna, quod vo-
cant *ius hospitandi*; d) ut *ius habeat* com-
meatum, arma, atrarium militare, & quæ-
vis bello necessaria parandi. *Jus foederum*
procul dubio itidem Principi competit, *foe-
dus* enim est pactum suminorum imperan-
tiuum vel societatum liberarum de mutua
securitate. Hoc iussum esse nemo negaver-
it, 1) quia respublica confederatur tam-
quam persona, persona potest pactis sibi
prospicere, ergo & respublica; 2) quia
hoc requirit securitas publica, tamquam
finis rerum publicarum, vires omnium ci-
vitatum non sunt æquales, supplendum
itaque, quod deficit, per foedera, sed de
his infra loco plura.

§. VI.

§. VI.

Jus constitendi ministros & magistratus quantum est *jus majestatis*. *Magistratus* sunt proprio, qui ex ipso imperantium numero negotia publica administrant, e.g. *Romanus consules, praetores, &c.* *Venetiis Dux, Procuratores sancti Marci, &c.* in Monachii ipsa Princeps solus Magistratus est. *Ministri* sunt, qui illis consilio & auxilio sunt, e.g. *confiliarii, syndici, &c.* Tales esse oportere in republica, facile patet, 1) quia respublica conflat e societate multitudo hominum, tantam multitudinem unus curare non potest, ergo alii in partes curarum venire debent; 2) quia ne amplior guidem economia recte administrari potest, nisi singulis sua officia assignentur, quanto minus respublica? Ceterum in republica opus est trium generum ministris, alii enim curant 1) negotia publica, consilii interioris collegium, & qui apud exteros agunt legati: 2) administrationem iustitiae, 3) redditus publicos. Ex eo vero, quod ministri imperantium loco administrant, patet, a) constituendos esse a summo imperante; b) ab eo dependere. Hinc respublica in respublica emergit, ubi ministri independentiam affectant, ex gr. *majores domus in Francorum Regno*; c) rationes reddere debere principi; d) ab iisdem honoribus privari, puniri, coerceri posse, si contra fidem, ob quam constituti sunt, agant.

§. VII.

§. VII.

Ius vestigialia & tributa imperandi est sexum *jus majestatis*. Hoc denuo exigit 1) finis reipublice, securitas, ob hanc univerunt non modo animos, sed & vires, ad vires etiam pertinet pecunia, nervus rerum gerendarum, pecunia ergo conferenda; 2) id & aequitas suader, quod pace fruimur, quod tutus bos rura perambulat, quod ex praediis & aliis honestis negotiationibus lucrum facimus, id reipublice debemus; qui vero commodum & lucrum percipit, qua aequitate onera detinet? Sunt vero tributa variorum generum; si enim imponuntur personis, vocantur census capitacionis, *Kopf-Sieuren*; si praediis & facultatibus, *Sieuren*; contributiones, *Schuf-Gelder, Vermogen-Sieuren, Guts-Schatzungen*; si negotiationibus, *Zoll, Goleit, Licenz*; si rebus consumis, *Ancise, Transi-Sieuren, &c.* Ne tamen nimia imperantium cupisitas ad incitas redigeret subditos, veluti apud Romanos, ubi & pro aere, vento, umbra vestigial solvendum erat; *Cujacius Observ. X. 7.*) plerique locis sibi prospexit respublica, ut tributa non nisi consensu ordinum indicarentur, hinc vocata olim *Gabel, Bedeg, &c.* Principi vero ad sustinendam aulam adsignare res fiscales & domaniales, *Cammer-Guthen*, quorum fructibus pro lubitu uititur; hinc omnino aliud est 1) *zarium*, quod publicis necessitatibus destinatum, in quo Princeps tantum habet administrationem; 2) aliud

2) aliud fiscus, Principis suffertationi destinatus, in quo ulius fructus imperanti competit; alia denique 3) bona patrimonialia Principis, quae tamquam privatus habet, in quo ipsi plenum dominum competit.

S. VIII

Jus circa sacra & doctrinas est septimum ius majestatis, idque e precipuis, de quo agendum paulo adcuratius. Per sacra hic non intelligimus ipsas de Deo sententias, vel principia intellectus, nam in hunc imperanti nullum Imperium est, partim quod cogitationis ponam in foro humano nemo patitur, L. 18. *D. de paen.* partim quod intellectus potentia non minus necessaria est, quam potentia videndi, neutri vero leges praescribi ab ulla mortalium possunt; itaque 1) imperans subditis praescribere nequit quod credere debeant; 2) religio cogi non potest. Sed per *sacra* hic intelligimus exteras actiones, quae ad religionem pertinent, e. g. cultum, doctrinas in Ecclesiis & scholis proponendas, in hac imperanti esse potestatem probamus, a) quia indigent legibus, leges vero in republica nemo ferre potest prater imperantem, de Clericis dixit servator Matth. XX, 25, 26. gentium principes regnant, inter vos vero non sic ageretur; b) quia Principi omnia incumbunt, quae ad securitatem publicam pertinent; atqui vel maxime pertinet religio ob turbas quae inde nasci possunt; 3) quia Ecclesia est collegium in republica: si ergo independens esset ab imperante, res publica esset in republica, quod absurdum: hinc Principis est,

est, 1) religionem tueri; b) cultui divino intendere, ut omnia sicut *zōē* & *dynamō*; c) doctrinas prohibere pravas & reipublicae noxias; d) literes plus scandali, quam utilitatis habituras prohibere; e) choelas, academias, seminaria instituere, tueri, eisque ira temperate legibus, ut utiles sint Ecclesie & reipublice; f) Clero invigilate ut officio rite fungantur; g) persecutions dissentientium in religione inhibere. Uti enim initio ejus est diuicere, an dissentientes ferre velut in republica: ita ubi eos semel passus est esse in republica tueri debet, & omnem ab iis injuriam avertere 1) ob pactum racitum, 2) quia persecutions neminem ad veram religionem pertrahunt, 3) quia & dissentientes bonos cives agere possunt, quod Batavi experiendo didicunt. Aliud si dissentientes dant turbas, tunc enim poenas merito ferunt, non quod dissentunt, (actus enim intellectus non sunt objectum legis, adeoque nec poena obnoxia), sed quod turbant republikam.

S. IX.

Quod connexa sunt omnes illæ reipublicæ partes, ita probat auctor: que nec separari possunt, nec dividi, ea connexa sunt indissolubili vinculo: atqui iura majestatis nec separari possunt, nec dividi, sunt ergo indissolubiliter connexa. Major est ipsa definitio, *connexa* enim sunt, que nec separari, nec divisa sunt; auctor probatur 2) separari non possunt, nam unum sine altero confistere nequit, quin uno deficiente plane

plane non amplius est Imperium. Tolle jus leges ferendi, cessabat poena, iudicia, adeoque securitas interna; tolle iudicia, frustra erunt leges & poenæ; tolle ius pacis, bella erunt perpetua; tolle ius belli, ius foederum, ius tributa indicendi, cessabit securitas externa; tolle ius circa sacra, res publica erit in republica, adeoque non una voluntas: ex quo patet, si dividii etiam non posse iura majestatis, si enim unus hoc, alter illa exerceret iura majestatis, non erit una voluntas, ergo nec res publica. Objici posset attamen e. g. in imperio nostro, in Anglia, in Polonia diversa esse iura majestatis inter imperantes & status? Resp. negando, aliud enim est, si communicata sunt quædam iura, ut commander exerceantur, nec alter sine altero quid possit, tunc enim manet una voluntas; aliud si sunt divisa, ut unus hoc, alter aliud exerceat, tunc sunt plures in re publica voluntates, id est, monstrum horrendum, ingens, cui lumen adentum.

C A P U T V I I I .

De Formis verum publicarum.

S. I.

Delibavimus quædam huc pertinentia supra, jam de iis ex instituto, & quidem 2) de rebus publicis regularibus: §. 1, 11,

2) ir-

2) irregularibus §. 12. Regulares itidem sunt vel *sana* & *reala* §. 1, 4. vel *moribida* & *corrupta* §. 5, 11.

Forma est dispositio in nexu inter imperantes & subditos vel cives, eaque pactis nititur, quæ tunc nomine legum fundamentalium veniunt. Namrum ratione materie omnes res publicæ sunt eadem, constant enim ex imperantibus & civibus, ita se res ubique habet: at videmus non ubique imperantes & cives istud juribus uti. In Gallia Rex omnia agit pro libitu, in Anglia consensu parlamenti, in Polonia consensu ordinum in plerisque opus est, id est, a diversa dispositione circa nexum inter imperantes & subditos, id est, a diversa forma.

S. II.

Forma illa reipublice vel est *regularis*, ubi nulla est communicatio iurium majestatis, sed ea ab una persona sive moraliter, sive physice tali excentur, e. g. in Francia a Rege, Venetiis a Senatu, Athenis a Populo; vel *irregularis*, ubi exercitium iurium majestatis communicatum est cum cibis vel omnibus, vel quibusdam, e. g. in Anglia, Romæ cum adhuc esset Regnum. Itaque non putandum est, contumelia affici rempublicam quæ irregularis vocatur, alia enim est res publica irregularis, alia virtuosa. Ridiculus ergo fuit SCHARCHMIDUS, quod PUENDORFFIO exprobavit, injuriam illum facere Imperio Romano-Germanico, quod illud irregularare vocare non dubitarit, quæsi ideo inju-

384 Lib. II. Cap. VIII. De Formis
injuria fieret monumento, si irregulariter di-
catur, quasi illud ideo non possit fortissi-
mum & optimum esse.

S. III.

Jam regularium non possunt nisi tres esse:
aut enim omne Imperium est penes unum,
aut penes plures, aut penes omnes: primo
casu oritur monarchia, altero aristocratis,
tertio democratis.

Monarchia est, quando majestas vel im-
perium unius homini competit, eaque vel *suc-
cessiva* est, quando respublica uni cum om-
nibus posteris, vel masculis saltu descendentiis imperium detulit; vel *eleccio*,
quando uni tantum persona creditur, ita
ut jus hoc cum persona extinguatur, &
tunc nova fiat electio; vocari etiam solet
regnum, idque ARISTOTELI, Politie, III,
10, 11, est vel 1) *heroicum*, quando imperans
unus est, qui tamen omnia agit
consilio civium; ita vocatur, quia Homerus
sic fere describit Reges Graecorum, qui
Trojan oppugnatuerunt; 2) *barba-
ricum*, ubi Rex non modo omnia suo agit
arbitrio, sed & subditis unitur tamquam
mancipi; tale olim Regnum Persicum,
hodie Turicum, & omnia orientalia; 3)
symmetricum, ubi Rex vel Monarcha
eligitur tantum extra ordinem, quoties res
trepidia maiorum auctoritatem postulat; huc
precipue pertinet dictatura Romanorum;
4) *Laconicus*, quando Rex tempore
pacis tantum est primarius civis & Iena-

tor,

verum publicarum. 385
tor, tempore belli contra omnia jura ma-
jestatis exercet vel solus, vel cum senatu; tales
olim reges Spartanorum, & patrum
memoria gubernatores supremi Belgii fo-
derati; 5) *magistratus*, regnum perfe-
ctum, ubi omnis potestas est penes re-
gem, ita tamen, ut civibus, non manci-
piis imperet, veluti olim Macedonicum,
bodie pleraque Europae regna, quamvis
ea pro diversitate imperantium, nunc magis
ad barbarica inclinent, nunc intra
magistratus fines confulantur.

Aristocratis est, quando plures imperant,
qui in collegio confident, & in commune
consultunt, vocanturque senatores, proce-
res, optimates, ordines, uti in Belgio:
ca quoque, uti recte observat HARTIUS,
Polit. I, 10, 14, vel est *eleccio*, quando
extinctis senatoribus per electionem vel
cooptationem surrogantur alii, uti olim
Rome, hodie in quibusdam Helvetie ci-
vitatibus; vel *successiva*, quando senatores
non eliguntur, sed nascuntur, & certis
tantum familiis jus in senatu dicendi senten-
tiam competit, uti hodie Venetiis, Ge-
nua, & in Germania Norimberge, (ibi
die *Geschiekeer*, *Rathsfabrigs Geschiechier*),
hac prærogativa gaudent.

Democracia est, ubi imperium est penes
totum populum, in comitiis congrega-
tum, unde & politia vocatur. Ut vero su-
fragia tanta multitudo sine confusione fer-
rat, opus est distributione populi in certa
systemata, veluti Athenis in tribus, Ro-
ma in classes, curias, tribus; Hamburgi

Heine de Off. Hom. & Civili.

R in

in Caspela vel Kirchspielle. Duae ultimae formae dividuntur in urbicas, ubi aristocratia vel democratis in una tantum urbe consistit, uti Venetiis & Athenis; & provinciales, ubi tota provincia vel processus e populo convenient, ut in Belgio federato, Uranie, Svizze, Unterwaldz, apud Grifones, item Vallisios, Glaronenses, Appenzellefes, &c.

S. IV.

De his variaz nasci solent quæstiones: 1) quænam ex his formis antiquissima? Resp. a) quæ vel maxime libertatem conservant, non enim est verosimilis, homines statim ab uno extremo prolapsos ad alterum, ex libertate naturali in servitutem; b) quæ minimum artis habent, antiquiora enim semper, quæ simpliciora, & natura ita comparatum est, ut res initio rudes sint, & paullatim postea magis que veluti perpoliantur. Jam & libertatis plurimum habet democratis, & eadem est omnium simplicissima, ergo hanc esse antiquissimam probabile est. Libertatis minimum habet monarchia & aristocratia, ergo has postea demum inventas esse oportet; & cum denique aristocratis plurimum artis habet, ea necessario reliquias recenter est. Hinc 1) democratis instituta; 2) ex monarchice temperari cooperunt, unde regna heroea; 3) monarchæ paulatin ad maiorem potentiam aspirarunt, unde nata regna pambafleja & barbarica; 4) in quibusdam civitatibus aristocratice temperatæ demo-

democratia, ex iis, oppreso populi suffragio, nata aristocratis; 5) monarchice temperatæ dederunt regna, asymmeticum & Laconicum. Quæsi solet, quæ ex his optima? Hac quælio plerunque vana, uti eleganter docuit THOMASIVS in *Notis ad MELCHIORIS ab OSSA Testamentum*, nam a) boni civis est, non mutatam velle rem publicam, in qua vivit, sed formam tueri, ornare, & veluti personam decore agere in theatro illo, in quo cum collocavit providentia divina; b) omnes formæ habent & sua commoda, & incommoda, e. g. monarchia habet commodum 1) quod hinc alter, puta securitas externa facilius obtineatur, 2) quod consilia & secretiora habeantur, & celerius capiantur & executioni mandentur, 3) quod virtuti & meritis major honor habeatur, 4) quod eleganter in monarchia sit vendi ratio; sed habet etiam sua incommoda, a) periculum a malo principe, b) libertatis jacturam, c) crebras rerum omnium mutationes.

Aristocratis habet sua commoda, a) consiliorum prudentiam, b) imperium mollius, ac proinde c) civium opulentiam: sed habet etiam incommoda maxima, 1) factiones, 2) consiliorum tarditatem, 3) plebis ab omni honore exclusionem, 4) sumtuam magnitudinem, atque hinc onera insignia.

Democratis commoda sua habet, nam insigni libertatis nomine blanditur, sed incommoda multa ac maxima, a) consi-

liorum temeritatem, tarditatem, divulgationem, b) factiones & seditiones, si demagogi accedant, (quales oratores Attici), c) odium non modo nobilitatis & potentiz, sed & virtutis eminentioris; unde ostracismus Atheniensium, Ephesiorum, exsilio Hermodori, de quo diximus in Historia juris.

§. V.

Hactenus de rebus publicis sanis & reatis, jam de morbis & corruptis: ut enim persona physica vel sana est, vel regota, ita idem contingit rei publicae, tamquam persona morali. In persona physica moribus adesse censetur, a) ubi partes corporis corruptæ, e. g. vilicerca, fanguis, &c. b) ubi dispositio & modus eorum partium turbata, e. g. si sanguinis circulatio turbata; si neutrum observatur, salvis & sanus est homo: ita & in re publica vel civitate modo homines, ex quibus res publica constat, corrupti sunt, modo ipsa forma turbata est, & proinde recte aucto morbos rerum publicarum distinguit in vita hominum, si vel imperantes, vel cives male satisfaciunt officio; & in vita statu, quando ipsa rei publicæ forma vel dispositio turbata, e. g. sub Neroni male se habebat res publica Romana, hoc vitium erat hominis; male etiam se habebat sub triumviris, Cæfare, Pompejo, & Crasso, hoc vitium statu; jam de utriusque seorsim agitur.

§. VI.

Vitia hominum alia sunt vel *specialia*,

qua

verum publicarum. 389
qua singuli rerum publicarum formis comparsus, de quibus §. 6, 8. vel generalia, qua omnibus formis communiter competunt, §. 9. Inter specialia quædam vexant monachiam, 1) si imperans regnandi arte destituatur; difficillimum est imperare animali multicipi, quale est civitas. Tota ars consistit in temperamento libertatis & imperii; libertatis, ne cives tedium capiant imperii, & obsequium exuant; & imperii, ne nimia libertate ferociant. Temperamentum hoc difficillimum, in alterum vero partem peccare facilissimum, est ergo ars, & tamen ea paucis imperantiis bus traditur. SOCRATES apud XENOPHONTEM in *Memorabilibus* eleganter querit, an quisquam ausurus sit equorum regimen proficeret, qui artem equitandi numquam didicerit? 2) si imperans nulla rei publicæ cura tangatur, tunc enim princeps nihil agendo male agere disicit, adeoque levit in cives, voluptatibus indulget, exhaustus erarium, amittit civium amorem, docet hoc exemplum Neronis; 3) si ministrorum malorum imperio se ipsum permetrat, hi sue utilitati consulunt, opes rei publicæ in suam derivant arcam, quæ omnia deinde ipsi principi imputantur: pertinent eo ministri familiares, qui Carolum I. regem Angliae perdidérunt; 4) crudelitas principis, ita enim animadvertisunt cives, le finem Rei publicæ, securitatem internam non assequi, ac proinde frena mordent; 5) temeritas, (Sebastiani, regis Lusitanæ ultimi),

R 3 . VO-

390 Lib. II. Cap. VII. De formis
vulgaris, luxuria, (Neronis), iniquitas
(Tiberii & Domitiani), que eo perveniat,
ut maximum crimen esset eorum, qui
crimine vacabant, modo divites essent.

S. VII.

Aristocratis quam maxime exitium in-
nuntur vita sequentia: 1) ambitus, cum
enim prudentiores regnare oporteat, per
ambitus via in senatum paret impruden-
tissimus. Tempore Cæsaris jam incondita
turba viam sibi in senatum munivit, ut
jocorum proponeretur edictum, ne quis
novis senatoribus viam in curiam ostendere
velit; exemplum Claudi imperatoris
apud Sutorum hinc Roma tot leges de cri-
mine ambitus, cum in rebus publicis mo-
narchicus hoc vix crimen habetur; 2) fa-
ctiones; sic enim non esset una voluntas,
haec necessario evertunt res publicas, e. g.
fæcio Pompeji & Cæsaris, altera enim al-
teram opprimit; una oppresa pars vicitrix
vel monarchiam, vel oligarchiam consi-
tuet; 3) immodestia optimatum; in aris-
tocratia leniter tractandus populus, ut
hic æquò animo ferat optimum imperium.
Si in hanc partem peccetur, nefari-
o riuntur seditiones, qua non possum
non vel evertere, vel mutare statum rei
publicæ. Hinc Romani ære alieno & fœ-
nebri malo pressi a patribus secessionem
faciebant in montem sacrum, nec prius
redibant, quam impetrassen tribunos ple-
bis, ita actum erat de aristocracia.

S. VIII.

Democratiam evertunt vita: 1) plebs
impru-

verum publicarum. 391
imprudens, temeraria & potens tamen;
cum Athenis rei nautice dabatur opera,
plebs nautica abundabat, hac suffragia fe-
rebat turbulenta, temeraria, quod exitium
accelerabat urbi pulcherrimæ; 2) odium
eminenter virtutum, ita enim oculi
effodiuntur rei publicæ: exsiliū Themistoclis,
Aristidis, Alcibiadis, plus Athenis nocuit,
quam Persarum exercitus; 3) legum frequens mutatio; legum debet
esse nexus, & ut una alteram adjuvet,
ergo semel & simul scribendæ a vero la-
piente, qualis Athenis Solon erat: si ergo
pro libidine mutantur, vacillat sistema
universum. Athenæ nunquam infeliciores,
quam cum litteris implentur porticus, &
prudenter Pythagoras monuerat, coronam
non velicandam; prudenter Charondas le-
gislator statuerat, ut qui abrogationem le-
gis fuisurus esset, laqueo induitus in con-
cionem prodiret; 4) demagogorum poten-
tia; his enim facile obsequitur plebs au-
ram popularem captantibus & eloquentia
fretis. Tales plerique oratores, Demosthe-
nes in primis. Ancilla Themistoclis gloria-
batur, sibi totam civitatem obnoxiam esse:
aliando pastores his partibus funguntur,
e. g. Hamburgi Krumholzius, & socii.

S. IX.

Generalia omnibusque formis commu-
nia vita sunt, 1) imperantes ad rem pu-
blicam administrandam inepti; imperantes
sunt, ob quos floret & perit res publica,
quod nullo luculentiore exemplo proba-
tur, quam Thebarum, cum antea num-

R 4 quam

quam lacertos movisſer hæc civitas , ex-
celſe ſatis florere coepit ſub Epaminonda,
eo ſublato, numquā iterum alicuius no-
minis & fame eſſe coepit ; 2) ciuitatis vi-
tia , inprimis luxus , otium , voluptas .
Elegans ratio , cur Scipio Nasica Cathe-
giniſ eversionem prudenter diſſuaferit ; ubi
corſ. VELLEJ. PATERC. II. 2.

§. X.

Vitia ſtatus totidem ſunt , quoſ formae
republicæ . Vitium monarchia eſt *tyranni-*
s, qua duplex , 1) titulo talis , ſi quis
præter jus & ſas imperium uifurpat in ci-
vitate libera , e. g. Cesar , Cromwellus ;
2) administratione , ſi iuſto titulo regnet ,
fed crudeliter , e. g. Nero , Domitianus ,
Commodus . Vitium aristocracia eſt *oli-*
garchia , ſi exclusiſ reliquiſ optimatiſ pauci
rerum potiuntur , qualis triuimviratus
Caſaris , Pompeji , Crassi , & poſtea
Augusti , Antonii , & Lepidi , inde non
poterit non vel monarchia , vel tyrañis
exiſtere . Vitium democracia vocatur *ochlo-*
cracia , ſi loco totius populi factio qua-
dam , reliquiſ exclusiſ , imperat , e. g. tur-
ba nautica ; inde fedatio , ac proinde vel
mutatio , vel interitus rei publicæ . Vitium
status commune eſt *anarchia* , ſi res pu-
blica nullo amplius communis vinculo con-
nectitur , qualis status fuit in Anglia , an-
tequam Cromwellus regnaret ; nec melior
fuit Germanorum status tempore interre-
gni . PUFENDORFUS equideum ſolidam hanc
doctrinam non magni facit , quia cives ea
facile abutuſi poſſent , ſed abuſus non tollit
uifum .

uifum . Cetera vita hæc eſſe nemo nega-
verit : *tyrannis* titulo & ochlocratia con-
velliſ fundamenta rei publicæ , tyrañica
adminiſtratio fini rei publicæ repugnat ; in
oligarchia non eſt una voluntas , quia in-
ter triuimviros , e. g. non valent plurima
uifragia , ſed aut diviſio territorii institui-
tur , aut omnium requiriſt conſpiratio :
priori cauſe ex una re publica hant tres ;
poſteriorē non poſſunt non bella ciuilia
naſci , adeoque ſubverti reſ publica . At-
tamen & quedam ſunt vita ſtatus gene-
ralia , & omnibus rerum publicarum for-
muſ communia , quorū unum jam vidi-
muſ , nempe *anarchiam* ; talia vero etiam
ſunt , 1) ubi forma non attemperata ge-
niō populi , e. g. pura democratio non erat
conveniens genio populi Anglicani , unde
& conſiderare non pouiffet , niſi Cromwellus
eā mutaſet in tyrañidem ; 2) ubi
leges fundametaſiſ diſponunt cives ad
turbas internas , e. g. lex fundamentalis , ut
omnes promicie eligant imperatores , ut
nihil concludi poſſit per majora ; 3) ubi
eadem odiā omnia in vicinorum provocant ,
e. g. piratica Algirienſium , Tuneranorum ,
Tripolitanorum ; 4) ubi non poſſunt non
homines ad voluptates & otia diſponi ; ſic
Athenis perpetua erant feſta , ludi , epulae ,
de quo ipſo conqueritur XENOPH. de Arbe-
nienſium re public. 5) conſiliorum tarditas
ob nimias ſolemnitates in convocandis co-
mitis , ob libertatem contradicendi & pro-
teſtandi uni vel alteri permifſam ; quod in
Polonia videmus permifſum .

§. XII.

Jam ad alteram partem capitis, de rebus publicis irregularibus, ubi communia sunt jura maiestatis imperanti & ordinibus, ita ut nec privative sint penes unum, nec penes plures, nec penes omnes. Jam quidem auctor negat earum species posse enumerari, quia aberrationum a rectitudine infiniti sint modi. Sed nullum est dubium, quin saltim ad certa summa capitis possint revocari. Nos dicimus, res publicas irregulares fieri aut per leges rei publicae unius fundamentales, aut per unionem rerum publicarum plurium & posteriores vocantur *systēma ciuitatum*, de quibus §. 13. seqq. in prioribus aut inveniuntur omnes formas simplices, aut binzentum; si omnes, ab eminentiore parte sit enumeratio, e. g. in Britannia iura maiestatis exercent rex, proceres, populus, adeoque mixtura est monarchia, aristocracia, & democracia, attamen a parte eminentiore vocatur regnum Britanniae; tale etiam fuit regnum Romanorum. Sin bina forme, aut miscentur 1) monarchia & aristocracia, ut rex sine sensu, & hic sine rege nihil possit, tale olim regnum Hebraeorum, ubi regem sine synedrio nihil potuisse ajunt; aliquando princeps tantum ordinis & decoris causa constituitur, qui vero nihil potest constitutere, sed omnia senatu permittente tenebatur, tunc manet aristocracia pura, e. g. Venetii & Genuz; 2) monarchia & democracia, qualia olim erant omnia regna heroi.

heroica, hodie ejusmodi res publica est Cosacorum, ubi est princeps Hermann dictus, sed qui nihil potest nisi convocato populo, qui tunc suffragia fert per projectionem pilorum; 3) autocracia & democracia, qualis Laconum tempore pacis; nam ibi senatus ephororum, sed qui in rebus majoris momenti ad comitia omnia referre tenebantur. Habant quidem etiam reges, sed qui tempore pacis tantum senatores erant primarii, ut dux Venetorum.

§. XIII.

Per unionem plurium rerum publicarum emergunt res publicae irregulares, quae vocantur *systēma civitatum*, per quae intelligimus rem publicam magnam ex unione plurium minorum confitam, e. g. Helvetiorum res publica coailit ex 13. civitatibus, quarum singula singularem constituant rem publicam. Batavorum res publica coniat 7. provinciis unitis, quarum unaqueque sua libertate fruatur; sunt ergo rerum publicarum systemata. Auctor ea dividit in duas classes alia, inquit, uniuersa per communem regem, e. g. Hungaria, Bohemia, Germania, Sicilia, item Dania & Norvegia; alia per secedus, uti civitates Helveticae & Belgicæ.

§. XIV.

De priore genere ait, fieri ejusmodi stemata 1) per conventionem, e. g. si plura regna unum regem elegant, uti olim Dania & Norvegia & Svecia, Polonia & Hungaria; 2) per matrimonium aut here-

ditatem; ita coauerunt Hungaria, Bohemia, Sicilia, Scotia & Anglia; 3) per victoriam, ita coauerunt Anglia & Hibernia; Russia, Casanum & Astracania. Sed minus adcurata est hac authoris philosophia, non enim quadrat haec species definitioni, nam his casibus omnibus auerant plura regna, ita ut alterum cum altero nihil commune habeat, e.g. Hungaria, Bohemia, Sicilia, tunc non est una res publica, ergo nec systema; aut unum regnum alteri ita subjectum est, ut per omnia leges ab ea accipiat, e.g. Norvegia, Dania, tunc itidem non est sistema, sed regnum subjectum; aut denique plura regna commune habent consilium, commune regimen, tunc est sistema, e.g. Anglia & Scotia a temporibus Annae reginae.

§. XV.

Alterum systematis genus per *commune fædus* coalecit, & Achaea quoque res publicæ nomine vénit, quia Græcæ civitates olim tale sistema constituerunt. Hic 1) singulariter res publicæ speciales omnia iura iminantis exercent, e.g. jus leges ferendi, judicandi, postularum, tributorum, &c. 2) iura maiestatis transumpta exercent communiter, e.g. belli, pacis, foederum, legatorum. Hinc opus est 1) se-
natu delegatorum vel perpetuo vel statim temporibus convenientiis; talis in Helvetia die *Tage-Sitzungen der Herren Gesandten*; in Belgio foederato die *General-Stanzen*; 2) valere debent plura suffragia; que ramen non semper æqualiter sunt distributa inter

inter foederatos, e.g. in Belgio provinciæ, quæ plus conseruant, etiam plura habent suffragia, e.g. Hollandia, Frisia, Zeelandia; 3) commune debent habere ararium; communem apparatus, e.g. commeatus, tormentorum, classium, quantis, ubi minor bellorum exterritorum metus, id non obseretur, veluti in Helvetia. Quæstio est, an foederati excedere ex hoc sistmate possint? Resp. aut foedus in perpetuum coauit, & tunc quæstio negatur, aut ad tempus vel cum facultate discedendi, tunc affirmatur. Objiciunt, societatem matrem esse discordiarum, ac proinde semper liberum esse illa excedere? Resp. hoc ex jure civili esse; jus naturæ dicit, paœ esse servanda, adeoque & in perpetuum inita. Deinde queritur, si inter ipsos foederatos lis oriatur, quis tunc judex sit? Resp. totum sistema, quod in Belgio expressionem est in feedere. Idem olim in Græcia observatum, ubi ideo constitutus erat Amphictyonum senatus; vid. Boscleri Diff. de concilio amphictyonico. At ubi facile in factiones abit sistema, e.g. in Helvetia ob diversitatem religionum, ibi plerumque armis deciduntur haec controversiae: cuius rei exemplum nostra zetas vidit in bello Tigurinorum & Bernaten-sium cum civitatibus Catholicis ob turbas Toggenburgenses.

C A P U T I X.

De affectionibus imperii civilis.

§. 1.

Per *affectiones* intelligimus attributa summo imperio competentes; ut enim nulla est persona, quæ non insignia quedam iura habeat, ita idem verum est de persona morali, qualis est imperium vel res publica. Affectiones illæ vel sunt *communes*, §. 1, 4. vel *propriae* quibudam, §. 5. ad *summam*.

- 1) *summatis*, §. 1, 2.
- 2) *immunitas a legibus civilibus*, §. 3.
- 3) *familimenta*, §. 4.

Summatas, quæ est *supremitas* (die Souveränit  ) est illa affectio imperii, quæ neminem agnoscit superiorum. Ad affectionem illam necessario adesse oportet, quia opposita sunt imperium & subjectionem, adeoque se mutuo tollunt; ubi imperium est, cessare oportet subjectionem, ubi subjectionem, cessare imperium. Sunt equidem res publicæ clientelares, quæ alium populum tamquam patronum coniter venerari coguntur, quales res publica Tartarorum, Ragufina, Cofacorum, & reges Indici sub Belgis in insulis Zeylon & reliquis sunt res publicæ tributariae, quæ potentiori populo ad annum v  cigil tenentur, e. g. Moldavi, Wallachi, & Arabes; sunt res publicæ feudales, quæ extraneo principi vel populo certo nexus feudali obstringuntur, veluti regnum Neapolitanum. Sed uti

duo

imperii civilis.

399

duo priora proprie non sunt imperia, si superiori agnoscunt, ita nexus feudalis non semper involvit subjectionem. Feudi enim effectuale est fides, adeoque dominus & vasallus considerantur tamquam fœderati inæquales, non tamquam superior & subditus. Hinc sepe contingit, ut superiores & potiores feuda ab inferioribus recognoscant, e. g. rex Danie quendam tractum recognoscit tamquam feudum Brunsvicensis, rex Borussie quendam ab abbatis Quedlinburgensi & Gandersheimensi, ergo summissa cum nexu feudali probe consistere potest, nam quidquid imperium non impedit in exercitio iurium maiestatis, id non impedit summittatem imperii, nexus feudalis imperium non semper impedit in exercitio iurium maiestatis, ergo non impedit semper maiestatem imperii. Quæritur, qui regna facta sine feudalitate potest id quidem factum esse per victorias & pacta, sed plerunque ex donatione, unde feuda in primis oblata ecclesiis & episcopis. Vid. HERT. & TUAMAS. de *feudis oblatis*.

§. II.

Inde sequitur altera affectio, ut imperium sit *divisum*, id est, nemini ad reddendas gestorum suorum rationes tenetur. Hoc sicut ex affectione prima: rationes reddende sunt superiori, imperium non agnoscit superiorum, ergo imperium non tenetur reddere rationes. Et tamen videmus 1) rationes exigere alias res publicas, si una quid egit contra jus & equum vide-

Videmus etiam a) res publicas ipsas rationes reddere actorum suorum per manifesta publice edita. Vid. Bočlerus de clavigatione & manufactis. Sed 1) distingue inter actus immanentes & transeuntes, 2) inter actus indifferentes & pactis definitos, 3) inter rationes, quas sponte reddunt, ad improbitatis suspicionem amolliendam, & ad quas reddendas obstat sunt & cogi possunt. Rationes nemo exigere potest actuum indifferentium, at polunt ii, quorum interest, exigere rationes actuum transeuntes & pactis definitorum, e. g. si quis foedera pacemque violerat, rationes exigere solem sponsores pacis, quin & horum reliquorumque actuum rationes sponte reddere solent imperantes, ne existimationis adeant periculum.

§. III.

Præterea legibus superioris est imperium civile, puta legibus civilibus humanis, nam 1) leges supponunt superioritatem & subjectionem, imperium vero nec superiorem habet, nec alteri subjectum est; 2) ipsum imperium fert leges, itaque non se his legibus obstringit, sed cives; quin 3) posito, leges obligare imperantes, iudicem etiam dispensare poterunt circa leges, adeoque impune eadem violare. Hinc queritur, quid sentiendum de questione, an princeps sit solitus legibus? Resp. neg. quia solvi presupponit obligationem, princeps vero, cum obligatus non sit legibus, nec iisdem solvi potest. Romani ita loquebantur, quia imperatores initio singebant,

sc

se non affectare monarchiam, sed tantum primarios cives & principes senatus esse. Itaque impetrabatur a senatu, ut legibus solverentur, hujusmodi vero simulacris libertatis non indigent veri principes, itaque non de iis dicendum, quod legibus soluti sint, sed quod immunes sint a legibus. Alia quæstio est, an prudenter agant principes, si legum a se latarum obsequium exuant, quod merito negandum, nam 1) legibus eo ipso magna conciliatur auctoritas, si ipse princeps illis vivat, 2) subditis hoc exemplo & incitamento est, 3) sepe violatio legum civilium posset dubium relinquere, an actus sit validus, e. g. si princeps sine follementibus omnibus duxerit uxorem, an verum sit matrimonium, an non potius concubinatus, an liberi legitimi?

§. IV.

Sed & sanctimonia attribuitur imperio; per eam vero non intelligimus sanctitatem, de qua theologi, qualem e. g. tribuimus Deo, Angelis, sacris actionibus, sed sanctum est inviolabile, adeoque imperia & imperantes eodem sensu sunt sacrae sancti, quo olim tribuni plebis, hodiernum legati, id est, sanctione penali muniti. Sanctimonia illa est ex pacto primo inter imperantes & cives, voluntates enim suas hi subjecerunt voluntati imperantis, ergo ad obsequium se se obligarunt. Huic vero obsequio quam maxime repugnat, si quis imperanti resistere, factio suo lacerare, quin plante supplicio capitali afficeret conetur, quod aut

ausi aliquando sunt Angli. Hinc sequitur,
 1) ut omne bellum civile sit injustum &
 recte rationi adversum, 2) ut idem dicen-
 dum sit de tumultibus & seditionibus,
 3) ut imperantes etiam peccantes pa-
 tienter ferendi sint, nisi plane induerint hosti-
 lem animum, adeoque in tyrannos dege-
 nerarint, tunc enim ipsi imperantes pa-
 rumpunt, adeoque nec subditos amplius
 habent obligatos. Media hæc sententia est
 inter monarchomachorum & Machiavelli-
 stiarum doctrinam: 1) hi principem etiam
 tyrannum non peccare, subditisque & sic
 in obsequio gloriam esse relatam statuunt
 2) illi populum principi purant superio-
 rem, & majestate reali, (cum principis
 majestas tantum personalis sit), gaudere
 exultant. Hinc colligunt, principem a
 subditis posse supplicio adfici, & ea ma-
 xime ratione utuntur: qui cui imperium
 desert, is est superior, populus principi
 imperium detulit, populus ergo principe
 est superior. Sed egregium sophisma,
 eodem modo colligere possum: qui do-
 mino potestate dominicam detulit, is
 est dominus & superior: servus, qui se
 sponte addixit, hero detulit potestatem
 dominicam in se, ergo est heri dominus,
 eoque superior. Distingue populum in sta-
 tu naturali & civili: in illo non quidem
 superior quisquam est, sed omnes aequa-
 les; posteaquam vero in civitates secesser-
 sunt homines, omnes voluntates suas sub-
 miserunt voluntati imperantis, adeoque
 facti sunt inferiores. Hinc invertimus po-
 tius

tius argumentum: qui alteri detulit impe-
 riū, is voluntatem illius voluntati sub-
 misit, adeoque factus est subditus: popu-
 lis, &c. ergo, &c. Regnat hæc monar-
 chomachorum doctrina in FRANCISCI HO-
 TOMANNI *Franco-Gallia*, ALTHUSII *politica*,
 STEPH. JUNII *Bruti Vindictis adversus ty-
 rannos*, MILTONI *Vindictis populi Anglicani*,
 SCHEL. *de jure imperii*.

§. V.

Hæc tenus de affectionibus communibus:
 sequuntur quibusdam rebus publicis pro-
 priæ, quæ quibusdam tantum propria
 sunt, ea inculcari aliter non possunt,
 quam per divisiones vel distinctiones.
 Tales sunt, quod *imperia*: 1) quædam ab-
 soluta, quædam limitata, §. 5. 6. 2) quæ-
 dam patrimonialis, quædam usfructua-
 ria, §. 7.

Absoluta vocamus, ubi exercitum ju-
 rium majestatis a nomine alio, quam im-
 perantibus dependet, id est, ubi jura ma-
 jestatis nec omnia, nec quædam cum po-
 pulo vel ordinibus communicata, e. g. in
 Gallia, Venetiis, in Russia. Itaque non
 confundenda: 1) cum licentia, si prin-
 ceps, quidquid libet, licere sibi putat;
 de his recte SENECA: *ex magno imperio non
 nisi sibi magnum licensiam resinet;* nec
 2) cum imperio herili vel despoticō,
 quando imperans civibus tamquam man-
 cipis utitur, per eos omnia adquirit, &
 in vitam, famam, bona eorum imperium
 sine restrictione exercet. Differentia satis
 manifesta est, absolutum enim imperium
 rectum,

404 Lib. II. Cap. IX. De affectionibus
rectum, sanum, & legitimum esse potest,
reliqua fini rerum publicatum repugnant,
ac proinde vitiosa ac morbida sunt.

§. VI.

Jam facile patet, quid nobis sit imperium *limitatum*? ubi nempe ita communica sunt jura maiestatis, ut corum exercitium non absolute & privative ab imperante dependeat, sed ille teneatur populum vel ordines in consilium adhibere. Dico: iurium maiestatis exercitium esse limitatum; nam possunt alia esse limitata, ut tamen maneat imperium absolutum, e. g. in Gallia rex omnia jura maiestatis libertime exercet, & tamen limitata est successio, ut regnum capellere nequeat feminis; limitata est alienatio patrum regni, ut rex semper minorenis habeatur, & nihil alienare de regno possit, & tamen imperium absolutissimum est. Limitatio illa sit per pacta inter imperantes & cives inita, quæ improprie vocantur leges fundamentales, sic e. g. leges fundamentales in imperio Rom. Germanico sunt *A. Bulla, capitularia, pars Westphalica*, & ea tamen mera pacta sunt.

§. VII.

Superest altera divisio imperii in *patrimoniale* & *usufructuarium*. Auctor hujus divisionis est GROTIUS, quem deinde alii secuti sunt. *Patrimoniale* est, quod ita in imperium est potestare, ut illud alienare, dividere, testamento relinquare pro lubitu possint. Sic ex testamento Romani adquisierunt regnum Asiae; notum quoque est,

Imperiis civilis.

405

est, Russæ monarcham ita pro lubitu disponuisse de imperio Russico, ut ne primo genito quidem prerogativam reliquerit. *Usufructuarium* est, quod princeps aliesare nequit, quamvis aliquoquin liberrime impetrat, e. g. Gallia, ubi rex ne partem quidem regni, nedum totum alienare potest. Ita & in Anglia de successione non disponit ultimus possessor, sed populus in comitiis. Res quidem vera est, usus quoque hujus distinctionis egregius, quemadmodum vidimus in controversia Hispanica de successione, rem omnem rediisse ad hanc distinctionem, disceptatumque esse inter Austriacos & Bourbonios, sine Hispania regnum patrimoniale, an usufructuarium. At jam pridem observatum est, periculo non carere hanc divisionem ob sola verba, quibus Grotius usus est; si enim in regnis usufructuaris imperans usumfructum tantum haber, non male facie colligunt monarchomachi, proprietatem esse penes populum, adeoque populo plus juris in imperio, quam imperanti esse. Quin si longius progrederi velis, ulterius argumentari posse, in imperio usufructuario successionem non posse esse hereditariam, quia ususfructus ad heredes non transeat. Jam respondent quidem, simile ultra suum tertium non esse extendendum, nec per omnia ejusmodi regem æquiparandum esse usufructario, sed in hoc tantum, quod alienare regnum non possit: sed eo ipso fatentur, incommoda esse vobis.

vocabula. Quid vero opus est vocabulis incommodioribus & abutui obnoxius, cum denatur commodiora? Dicas potius, regna esse vel alienabia, vel inalienabilia, itemque illa semper esse successiva, hæc vel electio, vel successio esse posse. Jam si quætas, quænam regna sūt patrimonialia, quænam sūt fructuaria, vel rectius alienabilia vel inalienabilia? Resp. patrimonialia sunt) omnia bello adquisita, nisi subsecuta pace aliud placuerit, e. g. regnum Turcum, Siculum, Neapolitanum &c omnia, quæ ea lege a populo data sunt, ut imperantes de illibere disponant; sic Russi, exsincta vetere imperantium familia hodiernæ imperatricis prouum elegere imperatorem, & ea quidem lege, ut imperium eo jure haberet ac antecessores. Cum itaque antecessores illud haberent tanquam alienable, ipsi quoque successores ex nova familia jus alienandi sibi vindicarunt. Ulfructuaria sunt omnia reliqua, & de electiis indistincte dici potest, ea esse ulfructuaria.

C A P U T X.

De modis adquirendi imperium, in primis monarebicum.

S. I.

OMNE imperium adquiri pacto inter imperantes & cives iuncto, jam supra vidimus: omne pactum requirit consentum; ergo omne imperium requirit consensum; sic

sic imperat rex Svecis, quia Sveci consenserunt; Sultanus Græcis, quia Græci consentiunt in ejus imperium. Mallent quidem, non subessent, sed cum videant, id fieri non posse, consenserunt, quod inde patet, quia non rebellant. Ex eo patet, consensum illum esse vel ultroneum, vel vi extorcum, vel mixtum, quod postremum recte adjicit TITIUS. Ultroneus, quando sine coactione & vi populus alieni defeat imperium, e. g. Georgio, regi Britannie, Friderico, regi Svecie; vi extortus, quando accedit vis & coactio, sive iusta, uti vi occupata ab imperatore Neapolis & Sicilia, quod ex titulo judicandum; sive iusta, uti Turca occupavit imperium Constantinopolitanum, qui nullum habet sultum titulum; mixtus, quando prius imperium vi mutatur, posterius ultroneo consensu constitutur, e. g. Jacobi II. regis Anglia imperium vi eversum, Guilielmi Arauionensis ulro admissum. Ea vero distinctio non modo locum habet in monarchia, sed & in aristocracia, vel democracia. Sic aristocratio adquiritur ultroneo consensu, si optimates eligantur, ilisque deferatur imperium; violento, si optimates veteres expellant re publica, & sibi vi vindicent imperium; mixto, si populus optimates expellat, novosque electione constitutat. Democracia adquiritur consensu ultroneo, si monachæ ultimus pereat, vel regniet imperium, e. g. Codrus rex Atheniensium; violento, si populus expulsis optimatis, vcl

vel monarca imperium sibi vindicet, e.g. Siracusa, mixto, si primum vi expellatur monarca vel optimates, & deinde transfactione populo resignetur imperium. Mixti auctoꝝ nullam habet rationem, ad coquę agit de modis adquirendi regnum per consensum vi extortum, §. 2. per consensum ultroneum, §. 3. ad fin.

§. II.

Modus violentus vocatur *occupatio*, que ab ea, quam supra libr. I. cap. 12. §. 6. expandimus, plane diversa est; nam illa est rerum nullius, hęc imperii, quod jam imperantem habet; illa si sine vi, hęc cum violentia. Est itaque *occupatio* imperii per vim sive justam sive injunctam adquisitio, adeoque est vel *inſta*, quando occupationem bellicam præcedit iustus titulus, e.g. occupatio Siciliae & Neapolis; vel *injūſta*, quando quis nullo prævio iusto titulo imperia opprimit & subjugat, quo nomine Seytharum legatus apud CURTIUM Alexandrum M. latronem totius orbis appellat. Quæritur de posteriore, (de priore enim nulla dubitatio est), an quis imperium statim adquirat, simulac illud ejus armis cessit? Neg, nam 1) sola vis, quamvis ei fortuna faveat, non tribuit iustum titulum; 2) infrauersus bellum exitus nemini jus extinguere potest; 3) cum semper victo idem jus sic expelliendi victorem, quod hic sibi arrogavit, non potest dici, victorem firmo & indubitate jure habere imperium. Potius argumentamur in quacumque re alteri jus est, illud victor pleno jure non adquisivit: in imperio

occu-

occupato alteri jus est; ergo illud victor pleno jure non adquisivit. Itaque in monarchia & aristocracia victori, qui imperium injusto titulo occupavit, jus nasci potest 1) imperantibus, quibus jus erat, extintis, e.g. Turca inuste oppresit Constantinopolitanum imperium, ei demum jus natum, cum Constantinus Palæologus & reliqui ex imperatrice familia bello vel fato perierant; ubi enim nemini jus vindicandi est, ibi possessor rem adquirit; 2) pace facta & vietiſ ſuri ſuo renuntiantibus: ita e.g. jam iusto titulo Russi poſſidēt Livoniam, Ingriam, & Finoniam partem, quia Sveci renuntiariunt juri ſuo. In democratia contra unus modis est, conſenſus populi, vel expreſſus, quando populus pacem facit, vel tacitus, quando in victoris imperio adquieſcit; ita priore modo Lacedemonii imperium in Athenies, poſteriore Philippos & Alexander M. in pleraque minores Græcia res publicas adquiverunt.

§. III.

Modus ultroneo consensu populi adquirendi imperium vocatur *elecțio*, per quam intelligi constitutionem voluntariam imperantis ab ipso imperio factam. Hic nulla vis est, quia & penes populum est liberum arbitrium, quem velit eligere, & penes electum, velutne ſibi delatum imperium fuſcipere. Ea elecțio eft duplex: eligitur enim 1) vel persona regnatrix, tunc regnum est electivum, & toties nova electione opus eft, quoties imperans deficit, §. 3. 4.

Hein. de Off. Hom. & Civis. S. 2.) vel

2) vel familia regnatrix, tunc regnum est successivum, & non instituitur nova electio, quamdiu quis superest ex illa familia, s. i. seqq. Electio primi generis requirit, 1) ut eligentes sint habiles, siue ius sit eligendi; tales in Polonia sunt totus populus, quamvis nobiles tantum eo nomine veniant; in Germania electores; hinc si in Polonia factio, in Germania reliqui principes imperantem eligerent, illegitima foret haec electio; 2) ut plura suffragia tulerit candidatus; si enim duo electi sint vel paribus suffragiis, vel a duabus factiobus, nihil esset actum, idque vocatur schisma vel divisio regni. Tunc armis plerumque res geritur, cum neuter sit iustus imperans; talis status in Germania fuit simul electo Philippo Svevo & Ottone IV.

3) ut vere sit interregnum; hinc iusta electio vivo auctore principe eum in finem facta, ut ei ius cuiusdam austeratur injure; talis electio Rudolphi Svevi & Hermanni Lutzburg, vivo Henrico IV. Frederici II. vivo Ottone IV. Caroli IV. vivo Ludovico Bavaro; 4) ut electus de nunciatam sibi electionem accepit; haec si concursant, ex electione ius nascitur, quod auctor deinde non potest, nisi imperans contra conventiones dolo malo egerit.

S. IV.

Electiorem precedit *interregnum*, quod est status, quo imperium sine ordinario imperante est; dico: *ordinario*, quod enim vulgo dicunt: *sive legitimis imperante, id ab alieno*, 1) quia sic anarchia esset, ad-

coque

adquirandi imperium, &c. 411
coque nulla res publica, 2) quia tempore interregni vere est imperans, sed extraordinarius, e. g. in Germania vicarii imperii, in Polonia primas regni, Romae interreges; ergo frustra auctor querit, qualis sit tempore interregni status rei publicae: frustra putat, rem publicam ad imperfectum statum relabi, frustra denique primum tantum pectum inter cives superficie contendit, sed status est *ex quo perfectus*, ac tempore regni. In eo tantum est differentia, quod qui rei publicae praesunt, sunt magistratus vel imperantes extraordinarii. Ceterum *interregnum* est vel *speciale* seu *ordinarium*, quod in regnis electivis contingit, quoties legitimus imperans deficit, quale est Germania, Polonia; vel *generale* seu *extraordinarium*, quod contingit in regnis successivis, quoties familia regnatrix extinguitur, & de futura successione nihil constitutum est eventualiter. Tale quid contingit in Gallia extincta familia Carolingia; in Russia extincta familia Jo: Balowitz. Sed posterioris generis inter regna raro contingit, 1) quia plerumque in antecellum de rege futuro deliberatur, & certi quid constituir, quod in Anglia factum, 2) quia plerumque supersum cognati proximi, qui sibi imperium jure successoris vindicant, armisque rem decidere laborant. Exemplum vidi Lusitania, mortuo Sebaliano rege, 3) quia hic status est miserius ob incertitudinem, quis interrex futurus sit, quis eligendus, ut pratermitamus factio-

S 2 nes,

§. V.

Hactenus de ultroneo consensu, qui se exerit in electione: sequitur de consentu in successionem. Regnum aliquod esse successivum, non adeo convenit principiis rationis, 1) regnum enim ac magistratus sunt officia personalia, adeoque non transfrant in heredes, 2) eligitur persona industria, fortitudo, prudentia, quæ non erunt semper in heredibus. Quandoque tamen animadvertis homines, quam periculosa sit electio, quantisque cum turbis conjuncta, maluerunt pro persona elegere totam familiam regnaticem, ac inde nata sunt regna successiva. Hinc factum, ut reges veteres nomen primi regis adquirentes pro nomine regis usurparent, & hinc reges apud Ægyptios dicentur Pharaones, apud Partos Arsaciade, apud Edeffenos Abgari, &c. Et ergo regnum successivum, ubi non persona, sed tota familia ad imperium evenerit, ita ut quando illa superest, nova electione non sit locus. *Aristocracia successiva*, in qua certa familia ad imperium evenerint, & extra illas nemo ad consilium publicum admittitur, uti Venetiis. *Democra-
tia successiva*, in qua soli eives originarii comitiis inter se posunt, adsciticii plane excluduntur. Illa successio vero dependet vel 1) ab arbitrio ipsius imperantis, §. 5. 6.
7. vel 2) ab arbitrio populi, §. 8. seqq.

§. VI.

Ab arbitrio solum imperantis pender in regnis patrimonialibus: cum enim hac regna rex possit pro libitu alienare, (cap. 9. §. ult.) poterit etiam de iis inter vivos & mortis causa disponere. Hinc 1) potest condere testamentum, & heredem regem scribere, quemcumque placet, id quod factum novimus nuper a Petro, Russæ imperatore: cumque ita, qui testatur, sit summus imperans, is vero legibus civilibus non teneatur, (cap. 9. §. 3.): sequitur, quod ejusmodi testamentum nullis indigat follementibus, sed sufficiat, si de voluntate constet testatoris. Plerumque tamen aut testes quidam adhibentur, aut ordinum subscriptio vel jusjurandum, ne deinde ministri in suspicione veniant, corum artibus ejusmodi testamentum elicium esse; 2) potest regnum dividere inter plures liberos, quod olim fecisse novimus Masinissam, Numidarum regem; (vid. SALUST. de bello Jugurth.) Ludovicum plium imperatorem, Ludovicum Germanicum regem, Arnulphum imperatorem; 3) potest & filiam in partem vocare, cuius tamen exempla sunt rarissima, si filii superfuerint; 4) potest & successorem adoptare, veluti factum ab Augusto, Claudio, Nerva, Trajano, Hadriano, Antonino pio; 5) potest & naturali filio regnum deferre, quod Masinissa fecit Jugurtham in partem vocans; 6) potest & extraneum regem nominare, veluti Petrus I. Imperator viduam; 7) immo uni ex pluribus filiis

§. 3 regnum

414 Lib. II. Cap. X. De mediis
regnum assignare, etiam non primogenito-
re, sicut David rex regem e filii desig-
navit Salomonem, cum ille non esset
primogenitus.

S. VII.

Quid vero si ejusmodi rex nihil dispo-
suit? Tunc procul dubio servantur regule
maxime naturales successionis ab intestato,
ita tamen ut quedam presumuntur,
qua in privatis non veniunt in censum.
Cum enim tota successio ab intestato ni-
tatur presumta voluntate defuncti, uti su-
pra demonstratum libr. I. cap. 12. §. 10.
etiam hic respicendum ad presumtam re-
gis voluntatem, velle autem presumuntur
rex, ut ea forma servetur, quam ipse in-
se probavit. Hinc 1) non in aristocrati-
am vel democratiam mutandum regnum;
2) itaque conservandam potius formam
monarchicam, adeoque 3) regnum ma-
neat individuum. Divisio enim a) ex regno
facit regna, b) vires dissipat, c) oce-
sionem dat bellis civilibus, quod satis ex-
perta est familia Ludovici Pii; 4) itaque
inter plures masculos praeferendos femi-
nis, qui enim rei publicæ obtinendo (ob-
tineri enim sine bellis non potest), magis
masculos, quam femina sufficit natu-
raliter, 5) inter ipsos masculos & femi-
nas obtinere jus primogeniture; hinc est,
quod optimi scriptores jus primogeniture
jus gentium esse dicant.

S. VIII.

In regnis usufructuariis vel inalienabili-
bus successio pender a voluntate populi;
hic

adquirendi Imperium, &c. 415

hic vero vel imperanti dat arbitrium, suc-
cessorem sibi surrogandi, id quod Svecos
fecisse novimus, cum Christinæ reginæ
optionem darent successorem nominandi;
vel ipse sibi id jus reservat; is, quem re-
gemi dicit, rex erit, ut in Francia popu-
lus regem dixit Hugonem Capetoneum,
ejusdem populi tunc est, ordinem suc-
cedendi prescribere, & tunc vel ordinarias
leges successionis ab intestato servat S. 9.
vel peculiarem instituit S. 10. seqq.

S. IX.

Quis sit ordinarius modus succedendi,
supra ostendimus libr. I. cap. 12. §. 10.
amorem nimirum regulariter descendere,
si descendere non posset, ascendere, (uti
jam exemplum habemus in Hispania, ubi
Philippus V. Ludovico filio succedit), si
nec ascendere possit, in latus divergere.
At cum tamen singularem finem habeant
imperia, successio hac temperanda quo-
dam modo fuit, ita ut 1) regnum ma-
neat individuum, alias enim finis, defen-
sio, non obtineretur, viribus per divisio-
nem diminutis; 2) ut succedant tantum
posteri primi adquirentis, alias enim agna-
tis & cognatis nullum jus qualitatum est,
sic e. g. quamvis proximi agnati regis An-
glie sint duces Brunsvicensis Wolfenbu-
telenes, his tamen nullum jus succeden-
ti in Anglia; 3) ut legitime nati succe-
dant, quod & deus exigit, & certitudo
prolis. Hinc mos est aulicus, reginas pa-
tere adhibitis & consilio publico vel ex or-
dinibus testibus; singulare exemplum Con-

stantiae, matris Friderici II. Imperatoris, quæ filium publice peperit, quia quinquagenaria erat, & populus suspicabatur, eam le gravidam simulare; 4) ut mares præferantur feminis, & haec vel plane excludantur, vel in subsidium tantum admittantur; id enim finis exigere videatur. Alia prærogativæ non considerantur, modo primogenitus non plane ineptus sit, e. g. furiosus. De Persis tamen referunt Procurus, de bello Persic. I, 2. luscum aut alio quodam vitio notatum nefas esse Persis regem creare; 5) ut locus sit primogenitura; 6) ut successor id jus adgnoscat tamquam beneficium antecessoris; unde ejusmodi rex est successor singularis, qui non tenetur præstare facta antecessoris, & res alienum regis ultimi privatum solvere.

§. X.

Jam & de peculiari succedendi ratione in regnis quibusdam recepta. Successio illa dividitur in *linealem* & *gradualēm*; *linealis*, quando quamdiu quis ex una linea superest sit, is succedit; *gradualis*, quando non considerata linea propior gradu indistincte admittitur. Sed gradualis in principiis quidem quibusdam Germanie obtinet, quemadmodum hoc jure in successione Altenburgensi Ernestus Gothanus exclusit Vinarienses.

§. XI.

Successio linealis porro alia *agnatica*, qua & cognati ab illis descendentes in perpetuum excluduntur, quæ ideo pl-

cuit

acquirendi Imperium, C^o. 417
quit tot genitibus, ne in extraneos imperium devolvatur. Carolo pulchro rege Francie 1327. extincto præterebatur Philippus Valerius Eduardo Anglio, licet propriori.

Cognatica, quæ & *Castrensis* vocatur, ubi masculi præferuntur feminis ejusdem gradus, haec tamen admittuntur deficiensibus ejusdem lineæ masculis.

§. XII.

Questio supereft, si controversia super successione oriatur, quis sit judex competens? 1) Nullius est ea in re ordinaria jurisdictio, ob status naturalis indolem; 2) ne ultimi regis quidem, (quia non loquitur de regno patrimoniali), nisi populus ei haec potestatem fecerit. Exempla tamen sunt apud JUSTINUM, Hist. XI, 10. XVI, 2. 7. 3) nec populus ipse, quia non est superior illis, qui de regno diiceant; 4) supereft ergo arbitrium, quod defertur vel ordinibus, uti in Francia, mortuo Carolo pulcro. POLIDOR. VERGIL. Hist. Angl. libr. XIX. vel ad populum, cuius rei exemplum apud DIONYS. HALIC. libr. I. vel alicui ex familia, uti in Lusitania Henrico Cardinali. Sed plerumque res armis potius, quam jure terminatur, ceu ipsa experientia satis superque testatur.

C A P U T X L

De Officio summorum imperantium.

S. I.

QUAE hactenus explicata sunt, ad nat-
uram civitatis vel rei publicæ per-
tinent, ex ea vero & fine maxime pen-
dunt officia tum summorum imperantium,
tum ciuium, hinc de illis agitur a cap. 11,
17. de his cap. 18. Hic de illis agitur 1) in
genero S. 1. 2) in specie S. 2. ad fin. Di-
ximus, ea dependere maxime a fine civi-
tatum, qui erat securitas tum externa,
tum interna. Cum ergo officia sece ha-
beant tamquam media ad obtinendum hunc
finem necessaria, inde non potest non fluere
axioma: 1) quidquid ad securitatem rei
publicæ tum externam, tum internam per-
tinet, id est ad officium summorum imperan-
tiens censetur; talia enim oportet esse
media, qualis est finis. At quamvis ad finem
principis respiciendum sit: non mi-
nis tamen & ex reliquis, que hactenus
praestrinximus, principis similia axiomata
flunt, ex quibus de imperantem officio
judicari possit, nam quia audivimus, civi-
tates pactis coaliuit, facile patet, verum
esse axioma 2) officium summorum imperantis
est, quidquid pactis primavis, per quas res
publica coaliuit, consenseritne est. Præterea
cum demonstratum sit, partes imperii esse
jura majestatis immanentia & transiuntia,

inde

summorum imperantium. 419
inde fuit necessario axioma 3) officium lum-
mi imperantis est, jura majestatis omnia
exercere ad salutem civitatis & rei publicæ.
Denique cum affectiones quasdam rei pu-
blicæ vel civitati huic vel illi proprias es-
se ostenderimus, per se intelligitur axioma
4) summo imperanti ab ecentis esse debere
leges imperii sui fundamentales, & contra
easdem nihil indulgendum.

S. II.

Primum ergo quod inde fuit officium
speciale summi imperantis est cognitio eo-
rum, que ad istud officium pertinent, adeo
que principem, eosque, qui imperio de-
stinati sunt, a juvente instrui oportet, quo-
modo officio suo fungi debent, nam 1)
officia flunt ex fine, ergo inculcandum
principi, quis finis rei publicæ sit, alias
facile ea in re aberrabunt exstremabun-
que, populum sui, non se populi cauſa
elie; 2) regenda est res publica: quod
regere tenet, id cognitum habere de-
bet, ne equum quidem recte rego, nisi
ejus indolem compertam habeam, ergo
iphi inculcandum, quomodo in rem publi-
cam coauerint homines, quibusque pactis
teneantur tum imperantes, tum cives;
3) exercere debet partes imperii seu jura
majestatis, in quotiam ergo illa consistant,
adcurate scire debet, ne pro juribus injuri-
am civibus faciat; 4) denique cum igno-
rati nulla cupido, quomodo poterit princeps
leges fundamentales servare velle, quas
ipse ignorat? Objici solet, 1) quz igno-
rat princeps, scire debere ministros? Resp.

S 6 2

at ministros non omnes conscientia habere rationem; male eos fratre abuti iuribus magistris, nisi princeps ipse eorum consilia regat; 2) principes eruditissimos plerosque male praeuisse rei publice, veluti Alphonsum sapientem regem Hispanie, Jacobum I. regem Anglie? Resp. eruditonem aliam esse principum, ullam privatorem; Alphonsus soli astronomiae & astrologiae studebat, haec nihil ad rem publicam, Jacobus studiis grammaticis delectabatur, adeo ut legatus Galliarum regis cum vocaret potentissimum grammaticum, grammatica vero docet quidem, quomodo verbum regat nomen, non autem quomodo imperans regere debeat rem publicam. Itaque studia principis debent esse 1) pietatis, sine qua nihil recte; cum superiorum non habeat in mundo, scire debet, esse superiorum Deum, qui omnia videat, 2) notitia generalis principiorum juris naturae, politices, juris publici & privati, 3) specialis notitia rei publicae, cui praefit, in primis vero iurium dominii, quo praeipue facit 4) historia gentis adcurata, 5) studia militaria. Haec necessaria, reliqua utilia tanquam, veluti mathefis, studia linguarum usitatorum, exercitationes corporis.

§. III.

Officium speciale secundum: *populi summa lex est*. CICERONIS hoc dictum est lib. 1. de legib. Demonstratio: quidquid est summi imperii finis, id suprema ejusdem lex est: populi salus, &c. ergo, &c. Objiciuntur ex doctrina politicorum, aliqui

rum imperiorum finem esse salutem populi, aliorum summi imperantis, e. g. in rebus publicis herilibus, despoticis, regnis barbaricis? Resp. 1) policia non docet, quid iustum sit, quid deceat, quid honestum dicendum, sed qualia de facto soleant esse imperia, & quomodo illa prudenter conservanda emendandaque sint; 2) nihil vere utile esse potest principi, quod idem utile non sit populo; apparet tantum est illa salus principis, quae ab utilitate populi sejuncta est, quidquid enim princeps habet, habet a populo; fons ille debet esse inexhaustus. Quam miser futurus esset princeps, qui centum myriadibus mendicorum hominumque infelicissimorum imperaret? Ergo pessimam sum ministeri, principique suo maxime noxi, qui utilitatem populi ab utilitate principis se Jungunt, illumque optimere student, ut huic proficiat, quod perinde est, ac si quis corpus truncaret membris, ut omnia alimenta accrescant capiti.

§. IV.

Tertium officium est *cura disciplina*, que differt ab officio legislatoris, leges enim feruntur de justo & utili, disciplina magis ad ea, quae decora sunt, pertinet; leges poenit severoribus mununtur, cura disciplina aliis mediis; legislatoria potestas Roma erat penes populum, cura disciplina penes censores. In monachis utrumque ad principem pertinet, principis ergo est, curare 1) ut cives pie sancteque vivant, hinc cura religionis,

& praxes maxime; 2) ut otium, luxus, commissationes impediuntur; 3) ut cives artibus honestis imbuantur; 4) ut decor vivam; 5) ut commercia florent, nec fides publica labore; 6) ut politia in re publica bene sit ordinata; 7) ut artes & studia florent; quomodo haec omnia obtineri possint, politica docet. Aliquando id magis principis exemplo, quam legibus obtinetur; permultum quoque huc faciunt præmia, privilegia, nota infamia, vel fatim existimationis periculum, excitata exultatio cum exteris. Experiens docuit, gentem Russorum olim male moratam his tantem mediis ad humaniores vitam & disciplinam breve intra tempus traduxit; quantum magis sperare licet, disciplinam in gentibus jam probe excutis conservatum iri facilissime, si ejus rei curam suscepere vellent imperantes?

S. V.

Cura leges ferendi quartum est principis officium, requirit enim hoc pacatum, ut una sit in re publica voluntas, leges ergo prescribere debent, quid velle cives oporteat. Jam illa legislatoria potestas maximam requirit prudentiam. Distingendum enim inter facta necessaria, quæ jure natura jam sunt definita, & tantum poenis civilibus muniantur, haec facilis est legislatio; & inter facta in se indifferenta, de his leges prudenter ferre difficultum, nam in his respiciendum 1) ad utilitatem rei publicæ, 2) ad reliquas leges, 3) aliquando etiam ad vicinos. Hinc una sepe

vel

vel altera lex imprudenter lata rem publicam plane pessum dedit, e. g. lex: *inter patricios & plebem ius connubii non esto*, factis concinna est monarchia & aristocratis, non vero democratis. Ceterum 1) leges oportet esse paucas, a) ubi nimis multæ, ibi homines incidunt in leges, tamquam in laqueos, b) nimis multa facile libi invicem adversantur, c) plura jam lex natura definit, ubi non legibus, sed sanctione opus est; hinc leges XII. tabù libellus brevissimus, itemque leges Solonis, Lycurgi, & lex divina Mosaica; a) planas ac perspicuas, non quasi casus omnes exprimis debent, sed d) ut regulæ sint universales, ex ilisque calus omnes possint explicari; 3) ut rei publicæ sint convenientes, id est, fini & formæ rei publicæ & indolis ciuium; hinc si finis esset commerciorum amplitudo, & leges libertatem negotiandi restringerent, commerciis onera imponerent immodica, peregrinis minime taverent, non obtineretur finis. Si in democracia nobilitati multæ ac eximie prærogativæ concederentur, destrueretur forma rei publicæ, si vulgus zerum novarum cupidum in democracia admittetur ad rem publicam, lex esset indolis populi minus convenientis.

S. VI.

Quintum officium, *legum exsecutionis*; alias enim 1) leges evilescent, quam primum videant homines, eas impune violari; 2) immo frustra essent; hinc in rebus publicis, a) legum custodes esse deserter,

qua-

quales apud nos advocati & procuratores sibi ; civiles enim actions facile intitulant homines , quia actorum interest , non autem criminales ; b) execucio debet esse facilis & brevis ; sepe enim brevis injuria tolerabilior est , quam longa iustitia ; hinc diurni processus quovis modo coercendi ; c) execucio sit aqualis , ne imperans

Det veniam corvis , vexet censura columbas .
Hinc non facile dispensandum , nec potenter aliquid concedendum contra leges ; aut enim alius nocet imperans , si his ius queritur , aut sibi ipsi , dum legibus suis auctoritatem detrahit.

§. VII.

Ex his sextum officium fluit , ut *panas prudenter instigari* ; hinc 1) poena debent esse necessariae , ne libertas civium praececessitatem restringatur ; absurdum lex Persica , ut nemo intra triduum quidquam precetur a Diis & hominibus ; 2) cedem , si vitam non admittunt , ita comparate sint , ne hominem reddant plane iniuriam ; itaque non laudandæ poenæ infames , quibus homines non emendantur ; 3) poena delictorum non temere ad mortem extendenda ; admiranda omnino Augusti prudenteria , qui gravissima delicta pleraque deportatione coercuit ; ita 1) reus plutonium calamitatem ferebat , 2) bona ejus in fiscum redigebantur , 3) nihil ab homine illo metuendum erat ; & 4) ipse Augustus clementiter laudem ferebat ; 5) crescentibus sanen delictis poenas crescere debere , nul-

nullum est dubium , aliquando enim homines senioribus mediis ad sanitatem reduci non possunt ; sic desertio furta , rapina vix cessarent , nisi poenæ capitales homines coercent , & tamen haec quoque homines vix coercent.

§. VIII.

Septimo & *civium inter se injurias prohibere* est summi imperantis , id est , non patiatur quemquam ab alio impune ladi , injuriis contumeliasque adisci , contemni , &c. nam repugnat hoc fini rei publicæ , securitati inter nos . Itaque 1) nulli statui in alterum quidquam indulgere debet , e. g. ut potentiores plebem impune opprimant spoliantque ; 2) nulli deneget iustitiam etiam vilissima fortis homini a potentiori leso ; 3) ordines existimatione & dignitate differant , non injuriis ; hinc in nervum res abiit , quum Romæ jus sibi vindicarent optimates , debitores ex plebe in nervo habendi ; 4) nemini vindicta privata , sed defensio tantum permittatur ; nam a) ita vi , non jure res agitur , b) obsequium renunciatur magistratu , c) quisque iniquissimus erit judex in sua causa .

§. IX.

Octavo & *circa ministres & magistratus* talen se gerat , ut nec sibi , nec rei publicæ sumnum adferat detrimentum . Perquam necessarium est hoc officium , 1) quia hi ministri omnia agunt nomine principis , ac huic proinde omnia solent imputari ; sic Tiberio vitio verbabatur , quæcumque

cumque egerat Sejanus, praefectus prætorio; 2) quia plerumque principis & rei publicæ falso pendet a ministrorum prudencia; Auguli summa felicitas, quod habet adjutores prudentissimos, Agripam & Mæcenatem. Itaque 1) neminem ad ministerium vocet, nisi imperi suo parent futurum: sane

principis est virtus maxima, nosse suos;
2) viros exploratae fidei non temere munieribus moveat, injuriosaque alii adhuciat, quia a) hoc in se iustum, b) alios deterrat a vera laude, c) sape & incitatur ad vindictam; exemplum Narcisi; 3) neminem temere per salutem trahat ad horores, quia juvenes, quantumvis rerum periti, experientia destituantur & elegans vetricum sententia: laborare juvenum est, consilire virorum iusta etatis, precari se nunc; 4) diligenter eorum acta inspiciat, & male agentes puniat, 5) ipse audiat civium querelas, intersit consiliis, rationes suffragantium expendat.

§. X.

Tributorum cura nonum imperantis est officium, qua in re qualem se gerere debet, ex ipso fine facile patet, qui est necessitas rei publicæ, seu conservatio securitatis interne & externæ, ergo tributa illo fini debent esse proportionata, nec plus exigendum, quam opus est; 2) non temere movenda bella libidinis & ambitionis causa, ita enim oneribus minus necessarii premuntur cives; 3) nec ad iniicias redigantur cives; eleganter Asiatici,

cum

cum duplum indicetur ab Antonio, pertinuerunt ut duas messem quotannis efficiat; 4) det operam, ne tributa intervertantur multitudine quæstorum; Praesectos, scipionem Polonum, conqueritur, in Polonia in collatione tributorum idem fieri, quod soleat tempore incendi, ut quam multi conferant, & pauxillum tamen ad ignem exstingendum adhibeatur, plurimum confundatur in via; 5) lis adhibeat tributa, quibus destinata sunt.

§. XI.

Decimum officium, habere curam facultatum privatarum, ut gliscant & augeantur, ita enim & imperanti non debet nervus rerum gerendarum. Hoc sit, 1) si glisceant commercia, eaque non nimis oneribus premantur, 2) si artificia proinveantur, 3) si rei monetaria habeatur ratio, ne pro proba moneta adulterina vel onerosa per rem publicam ambulet, 4) si leges sumtuarias ferat, eaque stricte observandas curer, 5) si otium quovis modo prohibeat, quam in rem insignis usus ergastulorum, aliarumque operarum publicarum, 6) si furta, rapina, medicorum improborum & vagabundorum audacia prudenter coercentur, denique 7) præcipuum medium est, despicere, ut semper plus exportetur ad alios, quam importetur.

§. XII.

Undecimum officium est conservatio unitatis civium; unio consistit in unitate voluntatum, que obtinetur per submissionem, omnium ergo civium voluntas subesse debet voluntate.

voluntati solius imperantis. Ergo 1) impediendz factiones, ubi enim ha, ibi scifte sunt voluntates, & cum imperans utriusque factio favere nequeat, alterutram sibi adversam habebit, 2) coitiones ci-vium, qua & heretix, conventicula, prohibeantur, sunt enim ha medium & caufa factiorum; qui effectum non vult, nec causam velle debet; Romanorum curæ, ne heteria fiant, Christianorum persecutio-nes, PLIN. Epist. X, 97. 3) ne sit res publica in re publica, ita enim plane dis-solvitur res publica; ubi quodam membra a re publica non dependent, ibi non amplius est una res publica: hinc patet ratio, cur licet dictatores aliquando dixerint Romani in re trepida, non tamen prius ad-quieverint, quam & adverius hos valeres jus extrema provocatio[n]is ad populum.

S. XIII.

Duodecimum officium est, virtutem ci-vium armorumque peritiam alere, nam 1) hoc requirit finis rei publicæ, securitas externa; 2) serum nimis est, de ea re cogitare, ubi jam Hannibal ante portas; 3) infida semper pax in statu naturali est, ergo in promptu semper debent esse arma militeque, qui arma rite gerant; hinc sequitur, a) ut in promptu esse debet apparatus necessarius, munimenta, arma, comneatus, b) ut aratum bellicum re-de se habeat, c) ut semper iustus sit mi-litum numerus, sive lectorum, sive merce-nariorum, sive sociorum, prout rei publi-
ca forma admittit; 4) ut vicinorum con-filia

silia & vires diligenter exploret, quod optima sit per legatos ordinarios; 5) foedera ut contrahat cum iis, quorum eadem est utilitas, alias parum constans erit foedus, & dissipabitur justo citius, vel sine fructu erit ob conventiones de pace particulares.

C A P U T XII.

De Legiis Civilibus in Specie.

§. I.

Praediximus supra, de singulis iuribus majestatis potioribus acturum seorsim auctorem; id jam praefat sequentibus capitibus, & quidem hoc capite de legibus & imperantibus circa eas officio differit, & quidem 1) quid principi licet circa leges natura-les, §. 3.7.4.) quis legum effellus? §. 8.5.) quid iussus imperantis, & quomodo a lege dif-ferat? §. 9.

*Legi civili auctori est decretum summi imperantibus civilis, per quod civibus injun-gitur, quid in vita civili facere, quidve omittere debeat. Decretum; rectius praecep-tum, decretum enim subditos non obli-gat, sed promulgatio. Summi imperantis; ergo non magistratus, quorum decreta valent inter partes, non in re publica universa; & quamvis aliquando edant magistratus etiam decreta communia, *gemeine Bescheide*, illa tamen non verlantur circa novum jus, sed tantum circa formalia processualia. Is*

vita